

05-03/16.04/18 19

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 7/10), na prijedlog Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 140. sjednici, održanoj 12.04.2018. godine, d o n o s i

16.04.2018.
09-34-6349/18

ZAKLJUČAK

I.

Prihvata se Mišljenje Ministarstva za rad, socijalnu politku i izbjeglice na Nacrt Strategije zapošljavanja Federacije Bosne i Hercegovine (2018.-2021.) predložene od strane Federalnog ministarstva rada i socijalne politike.

II.

Stav Vlade Zeničko-dobojskog kantona iz tačke I. ovog zaključka upućuje se u dalju skupštinsku proceduru.

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02- 04-6349 /18.
Datum, 12.04.2018. godine
Z e n i c a



PREMIJER
Miyalem Galijašević

DOSTAVLJENO:
1x Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice,
1x Stručna služba Skupštine,
1x a/a



ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

VLADA
n/r Premijera
n/r Sekretara

Broj: 09-34-3087/18
Zenica, 02.04.2018. godine

PREDMET: Mišljenje o Nacrtu Strategije zapošljavanja Federacije Bosne i Hercegovine,
d o s t a v l j a s e

Postupajući u skladu sa zaduženjem Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, a s obzirom da je oblast rada, kao segment socijalne politike, u zajedničkoj nadležnosti federalne vlasti i kantona, u skladu sa članom III.2.e) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, dostavljen je u proceduru tekst Nacrta Strategije zapošljavanja Federacije Bosne i Hercegovine.

S tim u vezi, Stručna služba Skupštine zatražila je aktom, broj: 01/02-34-3087-1/18 od 28.02.2018. godine od Vlade Zeničko-dobojskog kantona i ovog ministarstva mišljenje na predloženi Nacrt Strategije.

Radi mišljenja o predloženom tekstu Nacrta Strategije, je 19.03.2018. godine, elektronskom poštom isti uputilo Savezu samostalnih sindikata BiH-Kantonalni odbor Zeničko-dobojskog kantona i Udruženju poslodavaca FBiH-Grupacija poslodavaca Zeničko-dobojskog kantona. Nakon razmatranja Strategije na sedmoj sjednici Ekonomsko-socijalnog vijeća za područje Zeničko-dobojskog kantona održanoj 30.03.2018. godine, ovo ministarstvo daje sljedeće:

MIŠLJENJE

Kao obrazloženje za upućivanje u proceduru Nacrta Strategije zapošljavanja Federacije Bosne i Hercegovine (2018.-2021.) navodi se da je Planom rada Federalnog ministarstva rada i socijalne politike za 2018. godinu, kao jedna od aktivnosti predviđena izrada predmetne Strategije.

Navodi se i da je glavni ekonomski i društveni problem u Federaciji Bosni i Hercegovini visoka stopa nezaposlenosti kao i da predloženi Nacrt Strategije pruža dijagnostiku tržišta rada i predlaže ciljeve i aktivnosti usmjerene ka poboljšanju stanja na tržištu rada u periodu 2018.-2021. godina. Takođe se navodi da Strategija ne predstavlja uspostavljen sveobuhvatan skup mjera za zapošljavanje, već da će kroz predložene mjere i aktivnosti optimizirati učinke do 2021. godine.

U organizaciji Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice na temu Strategije zapošljavanja Federacije Bosne i Hercegovine (2018.-2021.) u formi nacrta održana je sedma sjednica Ekonomsko-socijalnog vijeća za područje Zeničko-dobojskog kantona. Donesen je jednoglasan stav svih socijalnih partnera da je predmetni dokument potrebno vratiti Federalnom ministarstvu kao predlagaču na doradu, budući da je ovako koncipirana Strategija prevaziđena u kontekstu aktuelne politike, posebno u odnosu na aktuelan problem odlaska radne snage iz Federacije Bosne i Hercegovine. Sugerirše se predlagaču ovog dokumenta da se isti doradi na način da se formulišu mjere i aktivnosti koje će za cilj imati urgentno zaustavljanje negativnog trenda odliva radne snage i stvaranje povoljnijeg ambijenta za otvaranje novih radnih mjesta i nova investiranja.

Handwritten signature

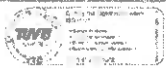
Iz navedenih razloga Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog, smatra da ne treba podržati donošenje ovog strateški važnog dokumenta u predloženoj formi.

S poštovanjem,

Dostavljeno:

1x Naslov

1x a/a





Broj: 01/02-34-3087-1/18
Zenica, 28.02.2018. godine

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
-
VLADA KANTONA
n/r sekretara

-
MINISTARSTVO ZA RAD, SOCIJALNU POLITIKU I IZBJEGLICE
n/r ministra

**PREDMET: Mišljenje o Nacrtu Strategije zapošljavanja Federacije Bosne i Hercegovine
2018.-2021. - traži se**

Poštovani,

U prilogu ovog dopisa, dostavljamo vam akt Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, broj: 03-34/9-3288/17 od 23.02.2018. godine, uz koji je priložen **Nacrt Strategije zapošljavanja Federacije Bosne i Hercegovine 2018.-2021.**, zaprimljenih u Stručnoj službi Skupštine Zeničko-dobojskog kantona dana 27.02.2018. godine, **naslovljenog na Skupštine kantona**, u kojem se traži da se najkasnije u roku od **30 dana** od dana prijema istog akta navedenom federalnom ministarstvu dostavi mišljenje na navedeni tekst Strategije.

S tim u vezi, a u cilju postupanja po navedenom dopisu pomenutog federalnog ministarstva, molimo vas da nam blagovremeno dostavite traženo mišljenje, koje bi Skupština Kantona imala u vidu prilikom razmatranja Nacrta pomenute Strategije, a na osnovu kojeg bi Skupština Kantona utvrdila svoje Mišljenje po istom, te kako bi se isto moglo proslijediti navedenom federalnom ministarstvu u ostavljenom roku.

S poštovanjem,

PRILOZI: Kao u dopisu

DOSTAVLJENO:

- 1 x Naslovu,
- 1 x Komisija za rad, socijalnu politiku, izbjeglice i zdravstvo /04-02
- 1 x Svim poslanicima Skupštine Kantona, /05-01
- 1 x 04-01,
- 1 x 02,
- 1 x U spis predmeta/03 - "R"



Broj: 03-34/9-3288/17
Sarajevo, 23.02.2018. godine

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
SKUPŠTINE KANTONA

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON			
PRIMLJENO: 26 -02- 2018			
Org. jedinica	Klasifik. oznaka	Redni broj	Broj priloga
01-34		3087	18

HITNO!

PREDMET: Mišljenje, traži se

U skladu sa Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine, kojim je utvrđeno da je oblast socijalne politike u zajedničkoj nadležnosti federalne vlasti i kantona (čl. III.2. i III.3), u prilogu dostavljamo tekst Strategije zapošljavanja Federacije Bosne i Hercegovine (2018-2021). Naime, Planom rada Federalnog ministarstva rada i socijalne politike za 2018. godinu, kao jedna od aktivnosti predviđena je izrada pomenute Strategije.

Molimo da razmotrite navedeni tekst Strategije, te da vaše mišljenje na isti dostavite Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike, najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema ovog akta.

S poštovanjem,



Prilog: Kao u tekstu

Dostavljeno:

- Unsko-sanski kanton;
- Posavski kanton;
- Tuzlanski kanton;
- Zeničko-dobojski kanton;
- Bosansko-podrinjski kanton;
- Srednjobosanski kanton;
- Hercegovačko-neretvanski kanton;
- Zapadnohercegovački kanton;
- Kanton Sarajevo;
- Kanton 10.

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE**

Nacrt

**Strategija zapošljavanja
Federacije Bosne i Hercegovine
2018. - 2021.**

Sarajevo, februar 2018. godine

SADRŽAJ

1. Opći pravni i institucionalni okvir oblasti rada i zapošljavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine	4
2. Opći strateški okvir i finansijski kontekst	5
3. Ekonomija i stanovništvo	7
4. Stanje i kretanja na tržištu rada	10
4.1. Analiza stanja na tržištu rada	10
4.2. Administrativni podaci o tržištu rada	13
4.3. Politika zapošljavanja	16
4.3.1. Politike zapošljavanja za osobe s invaliditetom	17
4.3.2. Aktivni programi tržišta rada	18
4.3.3. Usluge posredovanja	19
5. SWOT analiza	20
6. Ciljevi Strategije zapošljavanja FBiH 2018-2021.	22
7. Praćenje i provođenje	36
8. Izvori finansiranja	36

Popis akronima

AMTR-	Aktivne mjere tržišta rada
APTR -	Aktivni programi tržišta rada
ARS -	Anketa o radnoj snazi
BDP -	Bruto domaći proizvod
DP -	Preduzeća u državnom vlasništvu
ERP -	Program ekonomske reforme
FIPA -	Agencija za unapređenje stranih ulaganja
FPRZOI -	Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom Federacije Bosne i Hercegovine
FZPR -	Federalni zavod za programiranje razvoja
FZZZ -	Federalni zavod za zapošljavanje
IPZ -	Individualni plan zapošljavanja
JSZ -	Javne službe za zapošljavanje
FMF -	Federalno ministarstvo finansija
MMF -	Međunarodni monetarni fond
FMPVŠ -	Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
FMRPO -	Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta
FMRSP -	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

1. Opći pravni i institucionalni okvir oblasti rada i zapošljavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine

Odredbom člana III.2.(e) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija) predviđeno je da su federalna vlast i kantoni nadležni za socijalnu politiku, te shodno tome Federacija i kantoni imaju zajedničku nadležnost u oblasti radnih odnosa i zapošljavanja, pa se neka pitanja iz te oblasti mogu urediti propisima kantona.

U Federaciji relevantan zakon koji reguliše radne odnose je Zakon o radu¹. U skladu sa svojim nadležnostima, neki kantoni donijeli su svoje zakone o radu. Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba² uređena su između ostalog i prava i obaveze Federacije u utvrđivanju i provođenju ukupnih mjera kojima se pospješuju i unapređuju uslovi za zapošljavanje, osnovna načela u posredovanju u zapošljavanju, materijalna i socijalna sigurnost nezaposlenih osoba za vrijeme privremene nezaposlenosti, osnivanje, organizacija i rad Federalnog zavoda za zapošljavanje, javnih službi za zapošljavanje kantona, finansiranje ukupne djelatnosti zapošljavanja i druga pitanja, poštujući nadležnosti kantona i njihove različitosti. Ovim zakonom je utvrđeno da su za posredovanje u zapošljavanju nadležne kantonalne službe za zapošljavanje, kao i da te poslove mogu obavljati i privatne agencije. Uvjeti i način rada privatnih agencija za posredovanje u zapošljavanju utvrđeni su Uredbom o privatnim agencijama za posredovanje u zapošljavanju³.

Zakon o zapošljavanju stranaca⁴ uređuje uvjete, način i postupak zapošljavanja stranih državljana i osoba bez državljanstva u Federaciji i druga pitanja od značaja za zapošljavanje stranaca.

Najznačajnije nadležne institucije za pitanja rada i zapošljavanja u Federaciji su Federalno ministarstvo rada i socijalne politike (u daljem tekstu: Ministarstvo), Federalni zavod za zapošljavanje, kantonalne službe za zapošljavanje, Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom i Federalna uprava za inspekcijske poslove.

U domenu zapošljavanja nadležno je i Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta, koje daje poticaje za određene privredne sektore. Aktivnosti ovog ministarstva odnose se na razvoj poduzetništva i obrta, primjenu inovacija i uvođenje savremenih tehnologija u oblasti poduzetništva i obrta.

U jednakoj mjeri značajne su i institucije koje se bave stranim ulaganjima i indirektno doprinose otvaranju novih radnih mjesta.

¹ „Službene novine Federacije BiH”, br. 26/16

² „Službene novine Federacije BiH”, br. 55/00, 41/01, 22/05 i 9/08

³ „Službene novine Federacije BiH”, br. 28/09 i 43/11

⁴ „Službene novine Federacije BiH”, br.111/12

2. Opći strateški okvir i finansijski kontekst

Strategija zapošljavanja Federacije je ambiciozna i akcijski orijentisana platforma koja postavlja glavne reforme i mjere koje će se provoditi u Federaciji u području zapošljavanja u periodu 2018.- 2021. godina.

Proces pripreme Strategije odvijao se kroz horizontalnu i vertikalnu koordinaciju nadležnih institucija u sferi politike zapošljavanja. Horizontalna koordinacija i usklađivanje se odnosi na koordinaciju odgovornosti i procesa institucija, kao i usklađivanje strateških dokumenata, odnosno usklađivanje strategije razvoja i sektorskih strategija na istom nivou upravljanja u Federaciji, kantonima i jedinicama lokalne samouprave, prema zajedničkim razvojnim ciljevima. U tom pravcu, Strategija zapošljavanja temelji se na orijentaciji i obavezama izraženim u sljedećim politikama i strateškim dokumentima:

- Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Europske Unije i Bosne i Hercegovine;
- Sporazum o europskom partnerstvu;
- Reformska agenda za Bosnu i Hercegovinu (2015-2018) sa Akcijskim planom za provedbu Reformske agende Federacije;
- Program rada Vlade Federacije (2015-2018);
- Program ekonomske reforme Bosne i Hercegovine (2017-2019);
- Strategija za jačanje funkcije posredovanja u javnim službama za zapošljavanje Federacije;
- Strategija za poboljšanje prava i položaja osoba s invaliditetom (OSI) u Federaciji (2016-2021);
- Industrijska politika Federacije (2016-2019) sa Akcijskim planom za njezinu provedbu.

Također, Strategija je izrađena u skladu s glavnim međunarodnim dokumentima koji su relevantni za Federaciju u području politike zapošljavanja, a to su:

- Strategija „Europa 2020”, koji ima za cilj pametan, održiv i uključiv rast;
- Strategija za Jugoistočnu Europu (SEE) 2020 Vijeća za regionalnu suradnju (RCC).

Pored toga, proces pripreme Strategije je uključio i vertikalnu koordinaciju i usklađivanje odgovornosti i procesa između nadležnih institucija na različitim nivoima vlasti u Federaciji. Prijedlog Strategije prezentiran je na konsultativnom sastanku na kojem su učestvovala sve nadležne institucije koje su dale velik doprinos u finalizaciji Strategije. Također, nadležne institucije su dostavile i svoje prijedloge u pismenoj formi. Ministarstvo je najveći dio tih komentara ugradio u Strategiju za zapošljavanje. Trenutno Federacija nema sveobuhvatnu razvojnu strategiju. Nedostatak takve dugoročne vizije ograničava mogućnosti za razvoj sveobuhvatnije strategije zapošljavanja koja obuhvata sva relevantna područja politike.

Reformska agenda glavni je program ekonomske reforme na državnom nivou koji su potpisali Vijeće ministara Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: BiH), Vlada Federacije i Vlada Republike Srpske (u daljem tekstu: RS). Cilj Reformske agende je započeti proces rehabilitacije i modernizacije ekonomije; poticanje održivog, učinkovitog, društveno pravednog i stalnog ekonomskog rasta; otvaranje radnih mjesta; povećavanja i prikladnijeg usmjeravanja socijalne pomoći i stvaranja

povoljnog i pravednijeg društvenog okruženja. Reformska agenda prepoznaje važnost rješavanja složenih izazova na tržištu rada. Agenda podrazumijeva da je navedeno potrebno realizovati kroz sveobuhvatan skup mjera koje se uzajamno podupiru i koje obuhvataju nekoliko područja politike, uključujući makroekonomske i sektorske politike, poboljšanje poslovne klime, promjene u poreznoj politici i reformi obrazovanja. Predviđene strukturne reforme trebale bi kreirati radna mjesta i uticati na poboljšanje ekonomskih prilika.

Program ekonomske reforme (ERP) Federacije (2017-2019), koji je sastavni dio ERP-a za BiH, sadrži osnovne ekonomske reforme koje će se provoditi tokom ovog perioda, kako bi se podržale buduće integracije u Europskoj uniji (u daljnjem tekstu: EU). ERP ima za cilj promociju inkluzivnoga rasta poboljšanjem zdravstvenog sistema, kao i otvaranjem radnih mjesta kroz razvoj vještina, uključivanje ranjivih skupina i borbu protiv siromaštva. ERP jasno priznaje potrebu za reformom javnog sektora i bolju koordinaciju politika u BiH i Federaciji. On identificira nekoliko prioriteta, od kojih su dva neposredno povezana s politikom zapošljavanja: i) povećanje učinkovitosti tržišta rada; i ii) poboljšanje povezanosti obrazovanja i tržišta rada.

Izazovi koji se odnose na stanje u zapošljavanju sastavni su dio politika i strateških dokumenata koji podupiru Strategiju zapošljavanja Federacije. Niske stope zaposlenosti i aktivnosti, kao i visoke stope nezaposlenosti, identificirane su kao glavni ekonomski i društveni izazov u zemlji. Pomenute se strategije, međutim, usmjeravaju samo na specifične aspekte trenutnog stanja na tržištu rada. Kao rezultat, one ne daju sveobuhvatan pristup i cjelovit paket koordiniranih reformi i mjera. Ovu prazninu djelimično popunjava Strategija zapošljavanja FBiH (2018-2021.), koja pruža detaljniju dijagnostiku tržišta rada i predlaže ograničeni skup reformi, mjera i političkih opcija, kako bi se poboljšao izgled tržišta rada u narednom periodu.

Imajući u vidu kratak period za njeno provođenje (3 godine) i složenu koordinacijsku strukturu unutar Federacije i BiH, Strategija zapošljavanja uzima u obzir cjelokupni ekonomski kontekst, uključujući makroekonomske okvire i industrijske politike. Nadalje, ona se zasniva na postojećim obrazovnim reformama i prioritetima. Drugim riječima, Strategija zapošljavanja ne namjerava postaviti sveobuhvatan skup mjera za zapošljavanje, već traži sinergiju u postojećem okviru politike, kako bi optimizirala učinke strategija i reformi zapošljavanja koje će se provoditi do 2021. godine.

S obzirom na makroekonomsku poziciju i putanju fiskalne konsolidacije koju provodi Federacija, fiskalni prostor za provođenje Strategije zapošljavanja ostaje ograničen. S obzirom da je potrošnja javnog sektora blizu 50 posto bruto domaćeg proizvoda (BDP), osiguranje učinkovitosti javnih rashoda smatra se od izuzetne važnosti (Svjetska banka, 2016.).⁵ U narednom periodu, Federacija se obavezala ostvariti uštede u javnom sektoru (uključujući zamrzavanje zapošljavanja u javnoj upravi). Ostale srednjoročne mjere uštede troškova uključuju uspostavu jedinstvene evidencije socijalnih, gotovinskih transfera Federacije i kantona, te bolje usmjeravanje socijalnih programa. Ipak, Vlada ponavlja potrebu da svaka reforma bude fiskalno neutralna.

⁵ World Bank (2016) Project Appraisal Document on a proposed loan to Bosnia and Herzegovina for the Employment Support Project. Report No: PAD1339.

U septembru 2016. godine MMF je odobrio zahtjev BiH za finansijsku podršku na osnovu trogodišnjeg proširenog finansijskog aranžmana. Tri glavna cilja programa su:

1. *Strukturne reforme*: Intenziviranje strukturnih reformi koje poboljšavaju poslovno okruženje i privlače ulaganja za koja se očekuje da će potaknuti i ekonomski rast i zapošljavanje u privatnom sektoru;
2. *Fiskalna politika*: Poboljšati sastav i kvalitetu javne potrošnje, a postepeno smanjivati javnu zaduženost; i
3. *Finansijski sektor*: Oživljavanje kreditiranja od strane banaka i rast kredita uz očuvanje finansijske stabilnosti kroz reforme finansijskoga sektora.

U tu svrhu, Vlada Federacije usvojila je Okvirni budžetski dokument za period 2017.-2019. godina. Provođenje mjera fiskalne konsolidacije na nižim nivoima vlasti u Federaciji koordinira se kroz Fiskalno koordinacijsko tijelo Federacije.

U decembru 2016. godine, potpisan je petogodišnji ugovor sa Svjetskom bankom u iznosu od oko 50,00 miliona eura za Projekt podrške zapošljavanju. Ovaj projekt u cijelosti je kompatibilan Reformskoj agendi i usmjerava se na podskup prioriteta, tj. poboljšanje ishoda zapošljavanja povećanjem učinkovitosti i obuhvata APTR-a, poboljšanjem usluga posredovanja pri zapošljavanju i poboljšanjem praksi praćenja i evaluacije. Cjelokupni cilj projekta je unaprijeđivanje zapošljavanja u privatnom sektoru.

Potpore EU politikama zapošljavanja i obrazovanja u BiH provodi se kroz Instrument prepristupnog programiranja (IPA II). Cilj programa IPA II za period 2014. - 2020. godine, je doprinijeti učinkovitijem i inkluzivnijem tržištu rada u zemlji podržavanjem ciljeva u vezi razvoja zapošljavanja i obrazovanja, te se posebno usmjerava na kapacitete institucija tržišta rada i aktivne programe tržišta rada za određene ciljane skupine.

Posebni ciljevi su:

1. povećati mogućnosti zapošljavanja za - mlade, osobe s invaliditetom i dugotrajno nezaposlene,
2. povećati zaposlenost i učešće žena na tržištu rada,
3. poboljšati kvalitet i učinkovitost institucija i službi na tržištu rada, i
4. povećati zaposlenost povezivanjem obrazovnog sistema s potrebama tržišta rada, s posebnim osvrtom na dalji razvoj i provođenje Kvalifikacijskog okvira u BiH.

3. Ekonomija i stanovništvo

Ekonomiju Federacije zahvatila je recesija 2009. godine, nakon perioda relativno visokih stopa rasta. U 2010. i 2011. godini, privreda se vratila pozitivnim stopama rasta, ali s vrlo sporim rastom od 0,8% u obje godine (vidi tablicu 1). Rast je ostvaren u 2013. godini, iako s velikom varijabilnošću, s obzirom da su poplave 2014. godine značajno smanjile ukupnu domaću proizvodnju.

Nominalni BDP u Federaciji 2016. godine, dostigao je 19,16 milijardi KM, uz stopu rasta od 2,6% u odnosu na prethodnu godinu (tablica 1). BDP po glavi stanovnika (u

EUR) povećao se sa 3,777 eura u 2010. godini na 4,322 eura (2015. godina), pokazujući poboljšani životni standard građana. Međutim, on je i dalje znatno niži od prosječnog životnog standarda zemalja EU. U periodu od 2010. do 2015. godine, privredni sektori s najvišim rastom bili su: stručne, naučne i tehničke djelatnosti (prosječna stopa rasta od 5,7%), administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (3,7%), proizvodnja (3,6%) i transport i skladištenje (3,1%). Međutim, doprinos prva dva sektora rastu BDP-a vrlo je skroman, jer je njihov udio u ukupnom BDP-u prilično nizak.

U 2016. godini realna stopa rasta BDP-a postupno se povećavala u toku cijele godine (sa 1,9% u prvom tromjesečju na 3,3% u četvrtom tromjesečju). Glavni ekonomski sektori koji su pridonijeli BDP-u (stalnim cijenama) u 2016. godini bili su: trgovina, prevoz i komunikacije, te djelatnosti pružanja smještaja i pripreme i usluživanja hrane (sektor G-I iz NACE klasifikacije) s udjelom od 20,2% BDP-a; rudarstvo, prerađivačka industrija, snadbijevanje električnom energijom i vodom (sektori B-E), što čini 19,5% BDP-a; i javna uprava, obavezno socijalno osiguranje, obrazovanje i zdravstvo i socijalni rad (sektori O-Q) s udjelom od 17%.⁶ Trgovina i prerađivačka industrija, koje su prevladavajući ekonomski sektori, pokazuju kontinuirani rast: njihove stope realnoga rasta u 2016. godini iznosile su 5,5%, odnosno 5%.

Tablica 1: Glavni pokazatelji ekonomije i stanovništva

Pokazatelj	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Stanovništvo ¹ (u 000s)	2,338	2,338	2,338	2,219	2,215	2,210	2,206
BDP, stope realnog rasta	0.8	0.8	-0.8	2.6	1.5	3.1	2.6
Bruto domaći proizvod po tekućim cijenama, 000 KM	16,460,553	16,927,408	17,012,796	17,378,780	17,827,457	18,688,300	19,160,543*
Bruto domaći proizvod po glavi stanovnika, KM	7,388	7,604	7,655	7,831	8,045	8,452	-
Bruto domaći proizvod po glavi stanovnika, EUR	3,777	3,888	3,914	4,004	4,113	4,322	-
Inflacija (Indeks potrošačkih cijena)	101.8	103.6	102.1	99.8	99.3	99.3	98.9
Indeks industrijske proizvodnje	104.2	102.5	95.6	105.3	100.1	102.2	102.7
Izvoz, 000 KM	4,732	5,420	55,249	5,553	5,779	6,142	6260
Uvoz, 000 KM	8,898	10,171	9,972	9,832	10,354	10,678	10,925
Pokrivenost uvoza s izvozom	53	53	53	56.3	55.8	57.5	57.3
Broj zaposlenih (administrativni)	438,949	440,747	437,331	435,113	443,587	450,121	457,974
Prosječna neto plaća, u KM	804	819	830	835	833	830	839
Broj penzionera- kraj decembra	368,794	376,180	381,704	388,676	394,900	402,044	409,335

Izvor: Za BDP, Federalni zavod za statistiku, nacionalni računi, dostupno na: <http://fzs.ba/index.php/publikacije/saopcenjapriopcenja/nacionalni-racuni-bruto-domaci-proizvod/>. Ostali podaci Federalnog zavoda za programiranje razvoja.

1) Procjena i prema popisu iz 2013. nadalje)

* Procjena.

⁶ Zasnovano na podacima Federalnog zavoda za statistiku, nacionalni računi., dostupno na: <http://fzs.ba/index.php/publikacije/saopcenjapriopcenja/nacionalni-racuni-bruto-domaci-proizvod/>.

Ukupni nivo cijena u Federaciji stabilan je i odlikuje se skromnom deflacijom od 2013. godine. Podaci za period januar-maj 2017. godine pokazuju mala inflacijska kretanja s prosječnom inflacijom u tom periodu od 1,6%, uglavnom pod uticajem rastućih cijena alkohola i duhana (inflacija je porasla u maju, kada je dosegla 1,8%). Osim 2012. godine, industrijska proizvodnja pokazuje pozitivne trendove. U posljednje dvije godine, pokrivenost uvoza s izvozom nešto je poboljšana, iako je i dalje na niskom nivou (57,3% u 2016. godini).

Prosječna neto plaća u 2016. godini iznosila je 839 KM, što je povećanje od 4,4% u odnosu na 2010. godinu. Prema najnovijim objavljenim podacima prosječna plaća u novembru 2017. godine iznosila je 868 KM. Produktivnost rada je relativno mala, 30% prosjeka EU-28.⁷ Posljednjih godina ona je povećana, kao rezultat većeg rasta BDP-a u odnosu na rast zaposlenosti. Stoga je produktivnost u 2016. godini bila 10,8% veća nego u 2014. godini.⁸

Navedena analiza pokazuje da se privreda oporavila od recesijskog perioda, sa svim glavnim pokazateljima koji pokazuju pozitivne trendove u posljednje tri godine. Međutim, BDP po glavi stanovnika, te rast zaposlenosti i plaća vrlo su mali da bi podržali veći rast životnog standarda građana. Pomenuto nesumnjivo traži velike strukturne reforme za poboljšanje funkcionisanja i učinkovitosti tržišta rada, te podršku rastu i otvaranju novih radnih mjesta.

BiH (uključujući Federaciju) je zemlja srednjega dohotka. Naime, Federacija je u 2016. godini, imala ukupno stanovništvo od 2,2 miliona građana, što je pad od 5,6% u odnosu na 2010. godinu (vidi tablicu 1). Zemlja se suočava s opadanjem broja stanovnika što je uzrokovano smanjenjem stope nataliteta i negativnim neto migracijama. Ekonomski institut u Sarajevu pokazuje populacijske piramide, s jasnim trendom starenja stanovništva.⁹ Snižene stope nataliteta i emigracija također su doveli do pada broja djece u osnovnim i srednjim školama, kao i smanjenju broja diplomiranih studenata u visokom obrazovanju, što znači da će sve manje ljudi ulaziti na tržište rada, kao i da će se radno sposobno stanovništvo smanjivati. Smanjivanje radno sposobnog stanovništva povećava potrebu za stvaranjem uvjeta za rast stope aktivnosti radne snage, kao i za razvijanje vještina i sposobnosti svakog radno sposobnog pojedinca.

Oko 38% stanovništva BiH živi u inostranstvu, a dodatno 20.000 ljudi napušta zemlju svake godine.¹⁰ Udio emigranata koji imaju diplomu visokog obrazovanja procjenjuje se na 11,2%. S druge strane, unutrašnja migracija u zemlji vrlo je mala, oko 1% i radi se uglavnom o ruralno-urbanim migracijama.

Krajem decembra 2016. godine u Federaciji je bilo 457.974 zaposlenika, što predstavlja porast od 4,3% u odnosu na 2010. godinu. U posljednjih nekoliko godina se odnos radnika i penzionera smanjio sa 1,19 iz 2010. godine na 1,12. Ovaj omjer pokazuje da vrlo malo radnika finansira penzije i izaziva zabrinutost u pogledu održivosti penzijskog sistema, te stvara potrebu za rastom formalne zaposlenosti.

⁷ Informacija data u Programu ekonomskih reformi 2017-2019.

⁸ Izračunato kao nominalni BDP u tekućim cijenama podijeljen s brojem zaposlenih osoba iz ARS-a.

⁹ Ekonomski institut Sarajevo (2015) Dijagnostika tržišta rada.

¹⁰ Ibid.

4. Stanje i kretanja na tržištu rada

4.1. Analiza stanja na tržištu rada

Tržište rada Federacije karakteriziraju strukturni izazovi. Osim visoke stope nezaposlenosti, veliku zabrinutost također izazivaju niske stope aktivnosti i zaposlenosti. Tablica 2 prikazuje glavne pokazatelje tržišta rada u Federaciji za period 2014.-2016. na osnovu podataka Ankete o radnoj snazi (ARS). U 2016. godini na tržištu rada bilo je aktivno 41% radno sposobnog stanovništva, što je vrlo malo u uporedbi s prosjekom EU od 72,9%, ali i u uporedbi s ostalim zemljama regije (neponderirani prosjek od 50,2% u 2015. godini) ili obavezom prema SEE 2020. To ostavlja veliki dio radno sposobnog stanovništva izvan tržišta rada i izvan proizvodnih aktivnosti i predstavlja veliki gubitak za privredu. Naime, između 2014. i 2016. godine aktivnost je smanjena za oba pola. Razlika među polovima u aktivnosti je velika, od 23,9 postotnih bodova (p.p.), dvostruko veća nego u zemljama EU-28. Visoka stopa neaktivnosti također je povezana s migracijama i doznakama koje pružaju prihod mnogim domaćinstvima u Federaciji, i svega nekolicinom raspoloživih radnih mjesta. Niska stopa aktivnosti predstavlja veliki izazov za održivost javnih fondova, posebno u smislu starenja i smanjivanja broja stanovnika. Neaktivnost je rasprostranjena među starijim osobama u dobi od 50 do 64 godine i osobama s nižim obrazovanjem. U 2016. godini čak 85,3% osoba s nižim obrazovanjem (niže od srednjega obrazovanja) bilo je neaktivno, što je bio slučaj i sa 46,6% srednjoškolaca i 27,6% osoba s visokoškolskim obrazovanjem (Tablica 3).

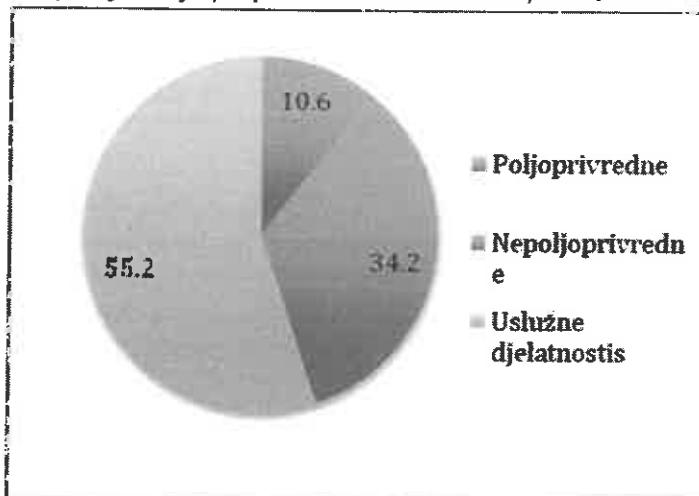
Tablica 2: Glavni pokazatelji tržišta rada 2014-2016

Glavni pokazatelji	Ukupno			Muškarci			Žene		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Stopa aktivnosti	42.1	42.6	41.0	54.0	54.0	53.4	31.0	31.7	29.5
Stopa zaposlenosti (15-64)	36.9	37.1	37.8	47.7	46.8	49.2	26.4	27.2	26.4
Stopa zaposlenosti (20-64)	41.4	41.0	41.8	53.7	52.1	54.4	29.4	30.0	29.1
Stopa nezaposlenosti (15-64)	28.6	29.2	25.7	25.9	27.2	23.0	32.8	32.5	30.2
Stopa nezaposlenosti (20-64)	27.1	27.7	24.5	24.6	25.7	21.8	31.2	30.9	29.0

Izvor: Federalni zavod za statistiku, ARS 2016.

Stopa zaposlenosti u FBiH je niska, tako da je 37,8% stanovništva u dobi od 15 do 64 godine imalo posao u 2016. godini (vidi tablicu 2). Stopa je nešto veća za skupinu stanovništva od 20 do 64 godina, što je razlika s obzirom na veću neaktivnost mlade populacije zbog obrazovanja. Žene i mladi su također u nepovoljnom položaju u pogledu mogućnosti za zapošljavanje. Slika 1 pokazuje da su usluge, osnovni sektor zapošljavanja u Federaciji, apsorbirajući 55,2% zaposlenih osoba. Trećina zaposlenih osoba bavi se industrijom, uključujući gradnju, dok 10,6% radi u poljoprivredi.

Slika 1: Zapošljavanje po privrednim sektorima, 2016.



Izvor: Federalni zavod za statistiku, ARS 2016

Obrazovanje značajno poboljšava mogućnosti za zapošljavanje: dok je stopa zaposlenosti osoba s osnovnim obrazovanjem u 2016. godini, iznosila 10,3%, 39,3% za osobe sa završenom srednjom školom i 58,9% za zaposlenike sa univerzitetkim obrazovanjem (vidi tablicu 3).

Tablica 3: Pokazatelji tržišta rada prema obrazovanju

Stepen obrazovanja	Stopa neaktivnosti			Stopa zaposlenosti			Stopa nezaposlenosti		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Osnovna škola i niže	83.5	83.5	85.3	10.3	10.9	10.3	37.5	33.9	30.1
Srednja škola	43.2	43.8	46.5	40.3	38.7	39.3	29.2	31.1	26.5
Viša škola, fakultet, magisterij, doktorat	26.6	26.4	27.6	61.1	61.3	58.9	17.0	17.1	18.9

Izvor: Federalni zavod za statistiku, ARS 2016.

Nešto više od četvrtine aktivnog stanovništva u Federaciji je nezaposleno. Stopa nezaposlenosti smanjila se sa 28,6% u 2014. godini na 25,7% u 2016. godini (nakon povećanja u 2015. godini). Opadajući trend nezaposlenosti prisutan je za oba pola, s tim da je taj pad više izražen kod muškaraca.

Udio dugotrajno nezaposlenih (više od godinu dana) u 2016. godini, je iznosio 84,5%, dok 38,9% od ukupnog broja nezaposlenih nije imalo nikakav posao duže od pet godina. Ovi podaci pokazuju da gotovo svaka aktivna osoba na tržištu rada ima male šanse da pronađe posao i da je prelaz iz nezaposlenosti u zaposlenost bolan i dug. Istovremeno, oni postavljaju izazove pred politiku zapošljavanja u smislu usmjeravanja aktivnih politika tržišta rada (APTR-a) prema određenim kategorijama nezaposlenih, uzimajući u obzir pitanja pravičnosti i isplativosti. Iako su dugotrajno nezaposlene osobe, odnosno osobe koja su duže odvojene od tržišta rada zajednička ciljana skupina za APTR i u razvijenim ekonomijama, vrlo je skupo i teško zaposliti osobu koja je više od pet godina bez zaposlenja. Međutim, vrlo je vjerojatno da su neki od dugotrajno nezaposlenih (DTN) angažovani u neformalnoj ekonomiji (koji nisu obuhvaćeni podacima ARS-a).

Neformalna zaposlenost čini veliki dio ukupne zaposlenosti u Federaciji. Ekonomski institut u Sarajevu procjenjuje da neformalna zaposlenost iznosi oko 25-29% od ukupnog broja zaposlenih ili oko 200.000 osoba.¹¹ Visoka neformalna zaposlenost značajno smanjuje potencijalne državne prihode i dovodi do velikog opterećenja formalne ekonomije i formalno zaposlenih radnika. Studija Ekonomskog instituta također daje pregled nekoliko studija koje procjenjuju neformalnu ekonomiju, i koja pokazuje da se neformalna proizvodnja (BDP) kreće između 7-38% ukupne domaće proizvodnje. Neformalno zapošljavanje je najraširenije među radnicima (34,6%), a slijede poljoprivrednici (32,7%), samozaposleni (15,2%) i neplaćeni porodični radnici (13,9%). Navedeni podaci su od izuzetne važnosti, kako bi se kreatori politika usmjerili u mjerama i akcijama za smanjenje neformalne zaposlenosti.

Osim žena i mladih, strateški i operativni dokumenti Federacije identificiraju i druge ranjive kategorije građana. To su: osobe s nižim obrazovanjem, nezaposlene osobe s invaliditetom, članovi porodica poginulih boraca, demobilisani borci i njihova djeca, djeca i supružnici osoba s visokim invaliditetom (preko 60%), romska populacija, članovi porodice bez odraslog člana koji radi, samohrani roditelji, itd. Sve ove grupe ranjivih nezaposlenih osoba uključene su u specifične ciljane skupine unutar mjera APTR-a.

Nepovoljan položaj žena na tržištu rada može se djelomično objasniti obrazovnim razlikama među polovima. Posebno je stručna sprema ženskog radno sposobnog stanovništva u prosjeku znatno niža od stručne spreme muškog radno sposobnog stanovništva: dok je 24,9% radno sposobnih muškaraca u 2016. godini imalo osnovnu školsku spremu, to je bio slučaj kod gotovo polovine žena radne dobi (48,6%). Udio radno sposobnog, visokoobrazovanog stanovništva vrlo je sličan među polovima, ali postoji znatno veći udio muškaraca sa srednjom stručnom spremom (64,4%) u poređenju sa ženama (41,4%). S druge strane, žene koje su aktivne na tržištu rada (bilo zaposlene ili nezaposlene) imaju bolju stručnu spremu od onih koje su neaktivne, ili u odnosu na aktivne muškarce. Naprimjer, udio aktivnih žena sa završenim visokim obrazovanjem u 2016. godini iznosio je 25,4%, dok je to bio slučaj samo za 14,2% aktivnih muškaraca. To znači da manje obrazovane, radno sposobne žene ostaju izvan tržišta rada iz različitih razloga: obeshrabrenje, bavljenje poljoprivredom, tradicija i porodični odnosi, itd. (Oruc et al., 2017).¹²

Mali je broj žena pokrenuo vlastite poslovne aktivnosti. Naime, u 2016. godini 18,9% zaposlenih muškaraca imalo je status samozaposlenih osoba. S druge strane, žene puno više rade kao radnice kod drugih poslodavaca i kao neplaćeni porodični radnici.

Mlade osobe suočavaju se sa nepovoljnim položajem na tržištu rada. Njihove stope aktivnosti i zaposlenosti vrlo su niske, dok je nezaposlenost vrlo visoka od 54,8% u 2016. godini (vidi tablicu 4). Treba napomenuti da je između 2014. i 2016. godine, došlo do značajnog smanjenja stope nezaposlenosti mladih od 10,5 p.p. (sa 65,3%). Učinak na tržištu rada mladih žena mnogo je lošiji od učinka mladih muškaraca. Naprimjer, omjer stope zaposlenosti muškaraca u dobi od 25-49 godina (tzv.

¹¹ Ekonomski institut Sarajevo (2015) Dijagnostika tržišta rada.

¹² Oruc, N., Gashi, A., Shehaj, E., Krstic, G., Mojsoska-Blazevski, N., Petreski, M. and Arandarenko, M. (2017) Regional Employment Report on the Western Balkans 6: Labour market analysis 2010-2016. Sarajevo: Regional Cooperation Council.

prvorazredna dobna grupa) prema stopi zaposlenosti mladih od 15 do 24 godine iznosi 3,8. Taj isti omjer iznosi 4,3 za mlade žene. Osim toga, manje je vjerojatno da će mlade žene biti aktivne na tržištu rada u odnosu na žene iz prvorazredne starosne skupine, što je povezano sa učešćem u obrazovanju. Nadajmo se da će se mlade žene više obrazovati i biti aktivnije na tržištu rada u odnosu na starije žene nakon završetka obrazovanja.

Tablica 4: Glavni pokazatelji tržišta rada za mlade

Mladi (15-24)	Svi mladi			Mladi muškarci			Mlade žene		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Stopa aktivnosti	28.8	32.4	29.7	34.1	38.6	37.7	23.1	25.4	20.5
Stopa zaposlenosti	10.0	11.5	13.4	12.4	14.3	17.7	7.6	8.2	8.5
Stopa nezaposlenosti	65.3	64.7	54.8	63.6	63.0	53.1	68.1	67.7	58.3

Izvor: Federalni zavod za statistiku, ARS 2016.

4.2. Administrativni podaci o tržištu rada

Registrovana (administrativna) stopa nezaposlenosti u 2016. godini, iznosila je 45,2% (godišnji prosjek) i manja je za 1,22% u odnosu na 2015. godinu. Pad registrovane nezaposlenosti rezultat je većeg odliva iz evidencije (133.037 osoba) u poređenju s prilivom (115.379 novoregistrovani nezaposlenih osoba). Razumljivo je da je stopa administrativne nezaposlenosti veća od stope nezaposlenosti iz ARS-a, imajući u vidu da se određeni broj osoba prijavljuju kao nezaposlene osobe koje traže posao jer na taj način imaju pristup zdravstvenim uslugama i drugim pogodnostima socijalne zaštite. To pitanje bi se moglo bolje riješiti razdvajanjem osnovnih usluga socijalne zaštite od administrativnog postupka da se osoba mora prijaviti kao nezaposlena osoba.

U tablici 5 prikazani su mjesečni podaci o registrovanom zapošljavanju, kao i tokovi prijave i odjava iz evidencije. Podaci pokazuju da se broj evidentiranih nezaposlenih osoba kontinuirano smanjivao od posljednjeg tromjesečja 2015. godine. Međutim, postoje velike fluktuacije u prilivu nezaposlenih osoba (otpuštenih osoba) i odlivu (osobe angažirane sa evidencija FZZZ-a). Općenito, odlivi su vrlo mali u uporedbi s ukupnom nezaposlenosti na nivou od 2% od ukupne nezaposlenosti, u prosjeku, 2016. godine.¹³

Tablica 5: Registrirani nezaposleni i prilivi i odlivi iz evidencija

	Broj nezaposlenih	Otpušteni	Angažirani putem FZZZ	Ukupna zaposlenost
Januar, 2015.	395,133	7,637	4,552	445,788
Februar	393,787	4,519	5,403	445,970
Mart	391,663	4,455	5,854	446,304
April	388,848	4,689	7,140	448,232
Maj	385,540	4,314	6,338	448,806

¹³ Udio registriranih nezaposlenih osoba koje su bile zaposlene u ukupnom broju evidentiranih nezaposlenih osoba.

Juni	387,103	4,675	6,603	452,015
Juli	390,822	6,302	6,955	451,248
August	390,659	7,026	5,842	450,799
Septembar	390,281	4,689	10,173	453,631
Oktobar	389,276	5,286	6,645	454,214
Novembar	389,471	5,730	5,841	453,606
Decembar	389,865	5,827	5,246	450,833
Januar, 2016.	390,738	7,249	5,568	450,419
Februar	388,606	4,785	6,493	450,491
Mart	382,879	4,430	10,234	452,958
April	377,926	4,993	9,509	454,898
Maj	373,378	4,349	8,225	455,511
Juni	373,548	5,269	8,047	460,837
Juli	376,078	6,169	6,502	460,127
August	377,826	7,861	7,035	458,273
Septembar	374,500	5,086	10,345	461,944
Oktobar	373,657	6,175	7,610	463,563
Novembar	372,902	5,799	6,886	463,731
Decembar	372,207	6,160	5,809	462,933
Januar, 2017.	373,214	7,889	7,027	461,375
Februar	371,915	5,719	6,408	460,971
Mart	365,255	5,298	11,126	462,473
April	360,807	5,072	8,651	464,531
Maj	355,288	5,390	9,423	

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje (FZZZ).

Tablica 6 prikazuje strukturu nezaposlenih osoba prema nivou kvalifikacija. Jedna trećina (31,3%) registrovanih nezaposlenih nema nikakvih kvalifikacija. Sličan udio nezaposlenih koji traže svoje prvo zaposlenje također su bez kvalifikacija. Međutim, nekvalificirani radnici su nedovoljno zastupljeni među novoregistrovanim i onima koji su brisani iz evidencija (drugim riječima, prilivi i odlivi iz evidencija). To znači da broj ne kvalifikovanih radnika koji su evidentirani kao nezaposleni prilično stagnira, s vrlo malim izgledima za izlazak iz nezaposlenosti. Bolji sastav vještina učesnika vjerojatno je povezan s boljim postignućima mladih koji su registrovani i / ili onih koji su izgubili posao. Smanjenje ukupne nezaposlenosti zasigurno će zahtijevati fokusiranje i na intervencije za nekvalificirane radnike, uključujući podizanje njihovih vještina i kvalifikacija kroz mjere za prekvalifikaciju, programe koji daju drugu priliku, kao i daljnji razvoj sistema cjeloživotnoga učenja.

Tablica 6: Kvalifikacijska struktura evidentiranih nezaposlenih osoba, april 2017

	Nezaposleni	Nezaposleni koje traže prvi posao	Novoevidentirane osobe	Nezaposleni brisani iz evidencije	
Ukupno	360,807	150,276	7,450	11,898	
Kvalificirane osobe	247,748	96,623	6,172	9,715	
- udio (u%)	68.7	64.3	82.8	81.7	
Nekvalificiran	113,059	53,653	1,278	2,183	

e osobe					
- udio (u%)	31.3	35.7	17.2	18.3	

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje (FZZZ).

Prema podacima FZZZ-a, tržišni udio javnih službi za zapošljavanje (JSZ)¹⁴ u smislu raspoloživih radnih mjesta relativno je velik. Konkretno, u aprilu 2017. godine, 3.297 slobodnih radnih mjesta prijavljeno je uredima JSZ-a, dok je JSZ bila u mogućnosti da preuzme dodatnih 1.854 raspoloživih radnih mjesta (putem novina, interneta itd.). To podrazumijeva da je 64% ukupnih raspoloživih radnih mjesta u tom mjesecu prijavljeno JSZ, tj. poslodavci su zatražili od JSZ da posreduje. Iako podaci iz istraživanja / ankete tržišta rada FZZZ pokazuju drukčiju situaciju (vidi dolje). Uspjeh JSZ u vezi s upućivanjem osoba bio je također relativno visok: od 5.063 osobe koje su upućene poslodavcima u određenom mjesecu (na osnovu prijavljenih dostupnih radnih mjesta i dodatnih radnih mjesta), 63% uspješno je zaposleno. Ti podaci ipak pokazuju da se učinkovitost JSZ u posredovanju može poboljšati. Naime, mogu se prikupiti i dodatni pokazatelji kako bi se procijenila učinkovitost, kao što su prosječno vrijeme od prijavljivanja radnog mjesta do upućivanja od strane JSZ, kvalitete usklađenosti (koliko dugo su radnici ostali na poslu) itd. Postoje i velike varijacije između kantona u tržišnom udjelu kantonalne službe za zapošljavanje, kao i u učinkovitosti posredovanja.

Nalazi istraživanja / ankete tržišta rada FZZZ-a korisni su za planiranje APTR-a, predviđanje budućih potreba poslodavaca za radnicima, kao i za dobivanje informacija o korištenju usluga JSZ.¹⁵ Anketa iz 2016. godine obuhvatila je 1.553 poslodavaca, koji su prijavili ukupno 91.944 zaposlenika (19,3% ukupne zaposlenosti u FBiH). Više od polovine preduzeća (55,4%) izjavilo je da planiraju zapošljavati nove radnike. Ukupno, preduzeća su izvijestila da im treba 6,117 novih radnika, što je oko 6,7% njihove postojeće zaposlenosti. Glavna potražnja za novim zaposlenicima dolazi iz proizvodnje (56,6% od ukupne potražnje za radnicima) i građevinarstva (10,5%), iako je na ovo pitanje odgovorila samo trećina preduzeća kojima trebaju radnici. Prema nivou znanja, 44,8% potražnje odnosi se na radnike sa srednjom stručnom spremom i 28,6% na kvalificirane radnike. Oko 12% potražnje za radnicima je za radnike u osnovnim zanimanjima i 11% za visokoobrazovane radnike.

Manje od polovine preduzeća (699 preduzeća ili 45,6%) odgovorilo je na dio koji se odnosi na nedostatke vještina na tržištu rada. Razlike u vještinama svrstane su u dvije kategorije (u upitniku): opći i pojedinačni faktori. Kao opće faktore, poslodavci navode visoke poreze na radnu snagu, što je glavno ograničenje za otvaranje radnih mjesta (prijavilo 45,6% ispitanika), nedostatak subvencija za osposobljavanje radnika (37,8%) i nedostatak radnog iskustva (17%). Glavna pojedinačna ograničenja za zapošljavanje su neodgovarajuće kvalifikacije (prijavilo 58,4% poslodavaca), radnici koji ne prihvataju radno vrijeme poslodavca (38,2%) i pojedinačne karakteristike nezaposlenih (dob, narav, interesi, itd.) što je prijavilo 17,7 % poslodavaca. U vezi sa kvalifikacijama, poslodavci uglavnom izvještavaju o nedostatku praktične obuke tokom obrazovanja i neodgovarajućim kvalifikacijama nezaposlenih koje poslodavcima ne trebaju.

¹⁴ Taj pojam podrazumijeva: Federalni zavod za zapošljavanje, kantonalne i općinske službe za zapošljavanje.

¹⁵ Postoji neki diskontinuitet u provedbi istraživanja iz godine u godinu.

Poslodavci su izjavili da potencijalni radnici nemaju opće znanje (prijavilo 37,8% poslodavaca), društvene i organizacijske vještine (30,7%), informatičke vještine i vještine upravljanja projektima, strane jezike (22,1%) i znanje o poduzetništvu (19,9%).

Glavni kanal poslodavaca u potrazi za radnicima su lični kontakti (koristilo 39% ispitanika), dok 35% koriste usluge JSZ za posredovanje pri zapošljavanju. Samo 256 poslodavaca (16,7% svih anketiranih poslodavaca) izjasnilo se da objavljuju slobodna radna mjesta kod JSZ, što je znatno niži udio od gore navedenog (64%) na osnovu podataka FZZZ-a. Navedeno pokazuje da JSZ trebaju ojačati svoje napore za veću saradnju s poslodavcima. Glavni oblik saradnje između poslodavaca i javnih službi za zapošljavanje bilo je učestvovanje poslodavaca u programima subvencioniranih plaća (navodi 716 ili 46,7% poslodavaca). Jedna petina poslodavaca je izvijestila o korištenju informacija JSZ o dostupnoj radnoj snazi, dok je 19% koristilo usluge posredovanja pri zapošljavanju novih zaposlenika.

4.3. Politika zapošljavanja

Glavne institucije na tržištu rada u Federaciji su Ministarstvo i Federalni zavod za zapošljavanje. Ministarstvo obavlja upravne, stručne i druge poslove propisane zakonom i nadležnostima FBiH na području socijalne zaštite, rada, penzijskog i invalidskog osiguranja, politike rada i zapošljavanja, radnih odnosa i prava iz radnog odnosa, sigurnosti na radu, socijalne sigurnosti i solidarnosti. Pored toga, postoje kantonalna ministarstva za rad i socijalnu politiku. FZZZ koordinira rad 10 kantonalnih službi za zapošljavanje, čije funkcije i nadležnosti su regulisane Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba. Kantonalne službe za zapošljavanje se nalaze pod nadležnošću kantonalnih skupština, odnosno kantonalnih vlada. Osim toga, postoji 74 općinska ureda za zapošljavanje. FZZZ podržava saradnju u svim kantonima i direktno finansira mjere APTR.

Politika zapošljavanja u središtu je svih glavnih privrednih programa i strategija, kao što su Reformska agenda, Program ekonomske reforme (ERP), itd., na entitetskom i državnom nivou. Ovi dokumenti određuju potrebu za provedbom strukturnih reformi u svim segmentima privrede kako bi se podstakao ekonomski rast, kreirala nova radna mjesta i ekonomske prilike. Reformska agenda i ERP prezentiraju planove vlasti u pogledu prilagođavanja poreza na rad i doprinosa, kako bi olakšali, umjesto da obeshrabruju, formalno zapošljavanje, uz istovremeno očuvanje radničke zaštite. Druga važna mjera politike u okviru tih strateških dokumenata je razdvajanje evidentiranja nezaposlenosti od pružanja besplatnog zdravstvenog osiguranja, kako bi se smanjili poticaji za neformalni rad i prijavljivanje u JSZ, te smanjilo administrativno i fiskalno opterećenje JSZ.

Veliko porezno opterećenje u Federaciji značajno onemogućava otvaranje novih radnih mjesta, zbog čega je zapošljavanje novih radnika skupo, dok istovremeno destimulira ponudu radne snage, jer je plaća koju radnik donosi kući, mala u odnosu na bruto plaću ili trošak poslodavca. U stvarnosti postoje i mnoga preduzeća koja ne plaćaju doprinose za svoje radnike. Tako primjera radi, podaci pokazuju da poslodavci u BiH ne plaćaju doprinose za socijalno osiguranje (DSO) za oko 100.000

formalno zaposlenih radnika.¹⁶ Pored toga, za oko 200.000 radnika, poslodavci plaćaju doprinose na najnižu plaću, što također može značiti da je rasprostranjena isplata plaće direktno radniku – u kovertama. Smanjenje poreznog opterećenja moglo bi potaknuti otvaranje novih radnih mjesta i smanjiti neformalno zapošljavanje. Federacija je 2015. godine izmijenila i Zakon o doprinosima i, između ostalog, smanjila poreznu osnovicu za uplatu doprinosa za specifične, niskoakumulacijske, sektore privrede kao što su rudarstvo, industrija tekstila, kože i obuće, tradicionalni obrti itd.¹⁷ Zakon je postavio poreznu osnovicu za te industrije na 29% prosječne plaće u privredi. Taj će se član postupno primjenjivati, u roku od dvije godine. U međuvremenu će porezna osnovica za zaposlene u tim industrijama koja primaju plaće niže od 60% prosječne plaće u privredi u iznosu od 29% prosječne plaće.

Zakonom (i Ustavom utemeljeno) pravo nezaposlenih osoba na besplatno zdravstveno osiguranje stvara velike poticaje za neaktivne i neformalno zaposlene osobe da se prijavljuju u JSZ. Takve prakse povećavaju opterećenje na zaposlenike JSZ pri evidentiranju i potkopavaju učinkovitost usluga i posredovanja JSZ, jer ne postoji razgraničena evidencija tražitelja zaposlenja - osoba koje nemaju posao, ali aktivno traže posao. Zakon o posredovanju jasno propisuje šta se smatra aktivnim traženjem posla, i razloge zbog kojih se osoba može brisati iz evidencije, uključujući neaktivno traženje posla, odbijanje ponude za odgovarajući posao, odbijanje ponuđenog učestvovanja u obuci, itd. Iako se ova zakonska regulativa zasniva na definiciji nezaposlenih osoba Međunarodne organizacije rada, u stvarnosti je vrlo teško testirati napore na traženju posla nezaposlenih, jer postoji vrlo malo ponuda za posao ili mogućnosti za osposobljavanje, koje se mogu ponuditi nezaposlenima. Slučajevi u kojima se primjenjuju sankcije za nepoštivanje aktivnih kriterija pretraživanja (tj. brisanje iz evidencije) vrlo su rijetki.¹⁸ U takvim okolnostima, moglo bi se razmisliti o mogućnosti da se u okviru osnovnih evidencija o nezaposlenim osobama predvide posebne evidencije u kojima će se voditi nezaposlene osobe kojima je prijava službi za zapošljavanje uslov za ostvarivanje drugih prava (između ostalog i prava na zdravstveno osiguranje). Također, moglo bi se predvidjeti i da se ove osobe javljaju u dužim vremenskim periodima nego što je trenutno propisano.

4.3.1 Politike zapošljavanja za osobe s invaliditetom

Podrška zapošljavanju osoba s invaliditetom provodi se kroz Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Fond).

Fond potiče i finansira mjere za povećanje broja zaposlenih osoba s invaliditetom, povećanje samozapošljavanja i uvođenje programa profesionalne rehabilitacije u pojedinim obrazovnim ustanovama. Fond bi trebao poboljšati kvalitet života osoba s invaliditetom, spriječiti njihovu diskriminaciju na tržištu rada i podržavati njihovu integraciju u zajednicu.

U 2016. godini vlasti su usvojile Strategiju poboljšanja prava i položaja osoba s invaliditetom u Federaciji 2016.-2021. Strategija koristi sveobuhvatan pristup

¹⁶ Ekonomski institut Sarajevo (2015) Dijagnostika tržišta rada

¹⁷ Zakon o doprinosima, Službene novine Federacije BiH br. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02, 17/06, 14/08, 91/15 i 104/16)

¹⁸ Strategija za jačanje funkcije posredovanja u JSZ u FBiH.

poboljšanju položaja osoba s invaliditetom, u svim područjima ekonomskog i društvenog života. Poseban cilj 6. navedene Strategije usmjeren je na promovisanju zapošljavanja i samozapošljavanja osoba s invaliditetom. Cilj bi se trebao postići kroz sljedeće aktivnosti: razvoj socijalnog poduzetništva, unaprijeđenje zakonodavstva za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom, razvoj zadruga, poboljšanje profesionalnog usmjeravanja djece s teškoćama u razvoju, uz posebnu pažnju na promoviranje radnica s invaliditetom, itd.

Zapošljavanje i samozapošljavanje osoba s invaliditetom također se promovira kroz projekte i aktivnosti Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta.

Jedan od glavnih izazova na ovom području je osiguravanje redovne i potpune naplate posebnog doprinosa za poticanje zapošljavanja i profesionalne rehabilitacije osoba s invaliditetom. Neophodno bi bilo propisati nadležnosti Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine u vršenju nadzora nad plaćanjem posebnog doprinosa iz članova 18. i 19. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom.¹⁹

Federacija je odnedavno intenzivirala napore na razvoju i unaprijeđenju socijalnog poduzetništva, uglavnom pod nadležnošću MRPO, ali i sa FZZZ u vodećoj ulozi. Iako se zakonodavni okvir u ovom području tek treba razviti, već postoje neke aktivnosti potpore socijalnom poduzetništvu, uglavnom u okviru Akcijskog plana za provedbu projekta "Promocija malog i srednjeg poduzetništva" za period 2016.-2018.

4.3.2 Aktivni programi tržišta rada

Aktivne politike tržišta rada imaju potencijal da poboljšaju mogućnosti zapošljavanja nezaposlenih i, do određene mjere, direktno otvaraju nova radna mjesta. Sredstva za APTR u Federaciji prvenstveno osiguravaju JSZ, ali se mogu dodatno osigurati iz budžeta kantona ili neke donatorske podrške (Svjetska banka, Vlada Švicarske, bilateralna podrška, razvojne agencije kao što su USAID, SDC, itd.). Resursi za APTR-a su preostali dio onoga što je ostalo nakon isplate pasivnih naknada. Stoga, Federacija troši vrlo malo na APTR-a, a potrošeni iznosi variraju po godinama. Tako je Federacija u 2015. godini, potrošila oko 0,07% BDP-a na APTR-a, koje pokrivaju oko 5.000 nezaposlenih osoba (oko 1,4% registriranih nezaposlenih osoba) (Svjetska banka, 2016.).²⁰ Prema planu za 2017.godinu, 8.000 nezaposlenih će se angažovati u nekom obliku aktivnog programa, s ukupnom potrošnjom od 20 milijuna KM, što je oko 1% BDP-a.²¹ To je znatno niže od potrošnje na APTR u zemljama EU, ali je u skladu s regionalnom prosječnom potrošnjom (Monastiriotis et al., 2016).²² U zemljama Zapadnog Balkana, potrošnja APTR-a predstavlja oko 0,12% BDP-a, dok znatno odstupa potrošnja u Crnoj Gori, koja doseže 0,41% BDP-a. Pojedine zemlje troše između 0,03% (u Albaniji) i 0,09% (u Makedoniji). Među najnižim potrošačima u EU su Rumunij (0,09%) i Bugarska (0,22%).

¹⁹ Službene novine Federacije BiH, br. 9/10

²⁰ World Bank (2016) Project Appraisal Document on a proposed loan to Bosnia and Herzegovina for the Employment Support Project.

²¹ Osim toga, 8 milijuna KM bit će potrošeno za APTR-ove iz prethodnih godina.

²² Monastiriotis, V., Arandarenko, M., Gashi, A., Shehaj, E., Mojsoska Blaževski, N., Kaluđerović, J. and Oruč, N. (2016) Preliminary findings from the Catalogue of Active Labour Market Policies in the Western Balkans. Prepared under RCC project.

Federacija trenutno ne priprema operativni plan ili drugi planski dokument koji je specifičan za APTR-a. Međutim, postoji potreba za uvođenjem takvog operativnog planiranja APTR-a u jednom dokumentu, sa svim potrebnim detaljima u vezi s ispunjavanjem uvjeta, ciljanim grupama i finansiranjem. Na ovaj način bi se povećala transparentnost u donošenju politika i APTR-a i pružila određena garancija da će se programi provesti, a klijenti (i nezaposleni i poslodavci) imali bi bolje informacije o planiranim mjerama.

U pogledu vrste provedenih APTR, glavni dio izdataka Federacije u 2015. godini, bio je za poticaje za zapošljavanje (subvencije za plaće), što obuhvaća 62% ukupne potrošnje. Poticaji za pokretanje poslovanja predstavljaju drugu veliku komponentu rashoda od 29% ukupnog iznosa. Osposobljavanje i direktno otvaranje novih radnih mjesta privukli su znatno manji udio rashoda (1% odnosno 4%), dok su prema dostupnim informacijama usluge na tržištu rada činile samo 4% ukupnih rashoda (Monastiriotis et al., 2016, vidi referencu dolje).

Upućivanje nezaposlenih osoba na APTR (i preduzeća zainteresirana za učestvovanje) organizuje se kroz javno oglašavanje, uglavnom pomoću novinskih oglasa i javnih konkursa za dostavu web aplikacija. Službenici JSZ-a trebali bi biti uključeni u odabir i upućivanje evidentiranih nezaposlenih u određeni aktivni program (zasnovan na činjenicama i profiliranju nezaposlenih, tj. upravljanje predmetima na osnovu podataka).

Ne postoji sistemsko praćenje i evaluacija mjera APTR-a, pa stoga nema dokaza o tome koji programi rade dobro i kakva je isplativost programa. Trenutno, prijavljena potrošnja po učesniku (ili po zaposlenom tražitelju zaposlenja) prilično je velika, i postoji prostor za uštedu troškova (World Bank, 2016).²³ Praćenje i evaluacija također mogu pružiti vrlo korisne informacije za sve promjene u izradi programa kako bi bile učinkovitiji.

4.3.3 Usluge posredovanja

Učinkovite usluge posredovanja pri zapošljavanju ključni su element tržišta rada koje dobro funkcioniraju. Posredovanje može smanjiti napetosti na tržištu rada, olakšati i ubrzati prelaz iz nezaposlenosti u zaposlenost, i pomagati poslodavcima da brzo pronađu odgovarajuće radnike.

Zakonodavni okvir za posredovanje u zapošljavanju u Federaciji je Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba.

Glavno ograničenje za učinkovito posredovanje u Federaciji je veliko opterećenje zaposlenika JSZ. To proizlazi iz vrlo visokog omjera zaposlenika i korisnika od 1: 1300, što je daleko ispod preporučenog nivoa od 1: 250-300 (Svjetska banka, 2016). Zbog takve situacije, JSZ su usmjerene na omogućavanje ostvarivanja prava nezaposlenih osoba, umjesto da im pomažu da pronađu posao. To podrazumijeva vrlo malo vremena za savjetnike i nezaposlene osobe, što sprječava bilo koji individualizirani pristup i savjetovanje za povećanje vjerojatnosti zapošljavanja nezaposlenih. Uposlenici JSZ provode veći dio svog vremena na obradi prava na

²³ World Bank (2016) Project Appraisal Document on a proposed loan to Bosnia and Herzegovina for the Employment Support Project.

zdravstveno osiguranje i izdavanju različitih potvrda registrovanoj nezaposlenoj osobi (postoji oko 27 vrsta ovakvih potvrda), a podjela između administrativnih i savjetodavnih poslova postoji tek u nekoliko službi za zapošljavanje. Tako je pokrenuta sveobuhvatna reforma u vezi podjele između administrativnih i savjetodavnih poslova. Podjela poslova je uspostavljena u Kantonu Sarajevo, Bosansko-podrinjskom kantonu, Tuzlanskom kantonu (svim većim uredima) i Hercegovačko-neretvanskom kantonu. Podjela je regulisana sistematizacijom radnih mjesta, ali je uslovljena infrastrukturom.

Stoga, postoji potreba za velikim promjenama u organizaciji rada JSZ, u smislu modernizacije u upravljanju u službama za zapošljavanje, te pronalasku načina za povećanje učinkovitosti. Ovo je posebno važno, imajući u vidu dva glavna ograničenja: ograničeni fiskalni prostor i zamrzavanje novih zapošljavanja u javnom sektoru.

5. SWOT analiza

Tabela 7 u nastavku prikazuje SWOT analizu koja se temelji na situacijskim analizama razvijenim u prethodnim dijelovima Strategije. SWOT analiza pomaže da se razviju ciljevi Strategije, kao i željeni ishodi i rezultati.

Tablica 7 SWOT analiza

<p>Jake strane</p> <ul style="list-style-type: none"> - Politika zapošljavanja u središtu je svih glavnih privrednih programa i strategija - Reforme koje su već pokrenute u nekim službama za zapošljavanje radi poboljšanja njihove organizacije i djelovanja - Fond potiče i finansira mjere za povećanje broja zaposlenih osoba s invaliditetom, povećanje samozapošljavanja i uvođenje programa profesionalne rehabilitacije u pojedinim obrazovnim ustanovama 	<p>Slabosti</p> <p>Nedovoljna finansijska sredstva za politiku zapošljavanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ograničen fiskalni prostor i potreba za fiskalnom konsolidacijom prema aranžmanu MMF-a i Okvirnom budžetskom dokumentu za period 2017.-2019. - Resursi za APTR-a su preostali dio onoga što ostaje nakon isplate pasivnih naknada. Stoga, Federacija troši vrlo malo na APTR-a, a potrošeni iznosi variraju po godinama. <p>Učinkovitost institucija tržišta rada</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ne postoji razgraničena evidencija osoba koje traže posao - osoba koje nemaju posao, ali aktivno traže posao - Nerazvijen informacijski sistem za mjerenje učinkovitosti i efikasnosti APTR-a - Velike varijacije između kantona u učinkovitosti posredovanja - Veliko administrativno opterećenje zaposlenika JSZ-a - Federacija trenutno ne priprema operativni plan ili drugi planski dokument koji je specifičan za APTR-a
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> - Neučinkovit sistem upućivanja nezaposlenih osoba na natječaje APTR za dostavu web aplikacija - Veliko opterećenje uposlenika JSZ (omjer uposlenika i korisnika od 1: 1300) <p>Nedostaci u pravnom okviru</p> <ul style="list-style-type: none"> - Veliko porezno opterećenje u Federaciji značajno otežava otvaranje novih radnih mjesta, zbog čega je zapošljavanje novih radnika skupo - Zdravstveno osiguranje povezano sa statusom nezaposlenosti dodatno motivira osobe koje nisu aktivne u traženju posla da se prijave kao nezaposleni - Pravni propisi koji uslovljavaju socijalne i druge pogodnosti statusom nezaposlenosti (i zahtijevaju dokaz o nezaposlenosti u obliku potvrde koju izdaju JSZ) - Nedostatak nadležnosti Porezne uprave Federacije u vršenju nadzora nad plaćanjem posebnog doprinosa iz članova 18. i 19. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom
<p>Prilike</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pобоljšanje sistema upravljanja informacijama (SUI) za praćenje APTR-a u službama za zapošljavanje, kako bi pružili potrebne informacije za redovno poboljšavanje dizajna APTR (i posredovanja) i za evaluaciju APTR - Potpora EU politikama zapošljavanja i obrazovanja u BiH kroz Instrument pretpristupnog programiranja (IPA II) - Projekt Svjetske banke u iznosu od 50,00 miliona eura za podršku zapošljavanju - Razvoj i promocija socijalnog poduzetništva - Razvoj učinkovite usluge posredovanja pri zapošljavanju - Digitalizacija rada JSZ i razvoj internetske platforme za pretraživanje upražnjenih radnih mjesta i osoba koje traže posao 	<p>Prijetnje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Složena organizacijska i institucionalna struktura Federacije, uključujući i oblast zapošljavanja, koja ograničava učinkovitost donošenja politika i reformi, te može komplicirati provedbu planiranih aktivnosti i mjera - Niske stope rasta ekonomije - Nepredvidljivi politički okvir i izbori zakazani za 2018. godinu

6. Ciljevi Strategije zapošljavanja FBiH 2018.-2021.

Analiza stanja na tržištu rada i politike zapošljavanja iz poglavlja 4. (uključujući SWOT analizu) jasno pokazuje potrebu za velikim reformama i intenzivnim naporima i aktivnostima, kako bi se značajno poboljšalo stanje na tržištu rada u Federaciji. Politika zapošljavanja i ciljevi stoga moraju biti u središtu svih ekonomskih politika, koristeći komplementarnosti istih, kako bi se uticalo na otvaranje što većeg broja radnih mjesta u privredi. Strategija zapošljavanja obično obuhvata nekoliko sektorskih politika, kao što su industrijska politika, restrukturiranje poduzeća, specifične strategije na nivou industrije (na primjer strategija razvoja tekstilne industrije), obrazovna politika, socijalna zaštita, porezna politika, antikorupcijska strategija i politika, te predlaže sveobuhvatan paket reformi za poboljšanje izgleda tržišta rada.

Uloga Strategije zapošljavanja Federacije (2018.- 2021.) definisana je u okviru tekućih reformi, na koje ne pokušava uticati niti ih mijenjati. Ona se oslanja na osnovne nadležnosti Ministarstva, s obzirom na složene mehanizme koordinacije. Strategija također reaguje na druga dva glavna ograničenja (osim koordinacije): vremensko ograničenje (period od samo četiri godine) i fiskalna ograničenja (prema aranžmanu MIMF-a i Okvirnom budžetskom dokumentu za razdoblje 2017.-2019.). To znači da je usklađena s Reformskom agendom i Projektom podrške zapošljavanju Svjetske banke.

U tom smislu, vizija Strategije je: **Federacija ima funkcionalno tržište rada i kvalitetne institucije koje mogu oblikovati i provoditi učinkovitu politiku zapošljavanja.**

Glavni cilj Strategije zapošljavanja Federacije 2018.-2021. **je povećanje formalnog zapošljavanja žena i muškaraca u privatnom sektoru i osiguravanje prilika za dostojanstvena radna mjesta za sve žene i muškarce, s naglaskom na građane u nepovoljnom položaju.** Na osnovu navedenog cilja i uzimajući u obzir glavne izazove vezane za zapošljavanje, Strategija utvrđuje sljedeće ciljeve sa pokazateljima i očekivanim rezultatima:

Tabela 8. Ključni pokazatelji i rezultati

Ključni pokazatelji i rezultati		
Poseban cilj 1: Kreirati poticajno pravno okruženje za jačanje uloge posredovanja u zapošljavanju i učinkovitu politiku zapošljavanja		
Pokazatelji	Ključni pokazatelji (2018)	Očekivani ishod (2021)
1. Donesen novi Pravilnik o evidencijama o oblasti zapošljavanja radi poboljšanja evidencije nezaposlenih osoba	0	Uspostavljena baza podataka, u skladu sa novim Pravilnikom

2. Poboljšani pravni okvir za zapošljavanje osoba s invaliditetom	0	Izmijenjeni propisi
3. Izvršene izmjene i dopune Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba u smislu jačanja uloge posredovanja u zapošljavanju i veće efikasnosti JSZ	0	Izmijenjen propis
Poseban cilj 2: Proširiti APTR-ove, kao i poboljšati njihovu efikasnost i kvalitetu		
1. Udio evidentiranih nezaposlenih osoba koje su posredovanjem JSZ dobile redovno zaposlenje	15%	Godišnje povećanje za 2%
2. Postotak nezaposlenih osoba koje su pronašle posao nakon sudjelovanja u APTR-u	80%	Godišnje povećanje za 2%
3. Postotak nezaposlenih osoba koje su još uvijek zaposlene nakon godine dana od sudjelovanja u APTR-ima	58%	Godišnje povećanje za 2%
4. Udio zaposlenosti putem JSZ u ukupnom novom zapošljavanju	10%	Povećanje u udjelu za 5% do 2021.
5. Udio upražnjenih radnih mjesta popunjenih posredovanjem JSZ u ukupnim upražnjenim radnim mjestima za koje je zatraženo posredovanje JSZ	0	Povećanje u udjelu za 15% do konca 2021.
6. Broj novih poslodavaca koji sarađuju sa JSZ	100	Povećanje broja za 2% svake godine
7. Broj nezaposlenih osoba s nižim obrazovanjem (manje od srednje škole) koji imaju neki oblik obuke	400	Povećanje broja za 2% svake godine
8. Broj AMTR/programa koji postižu socijalne poduzetništvo	Nije dostupno	Povećanje 2% svake godine
Poseban cilj 3: Promicati zapošljavanje najranjivijih grupa		
1. Udio nezaposlenih osoba s invaliditetom uključenih u neki oblik APTR	13%	Godišnje povećanje za 2%
2. Postotak nezaposlenih osoba s invaliditetom koje su dobile zaposlenje nakon sudjelovanja u APTR-ima	Podaci	5%
3. Broj mladih koji nisu u obrazovanju, zaposlenju niti obuci	0	50 godišnje

koji se prijave kao nezaposleni

Ključni očekivani rezultati

Poseban cilj 1: Kreirati poticajno pravno okruženje za jačanje uloge posredovanja u zapošljavanju i učinkovitu politiku zapošljavanja

Rezultat 1.1: Donesen novi Pravilnik o evidencijama u oblasti zapošljavanja radi poboljšanja evidencije nezaposlenih osoba

Rezultat 1.2: Poboľšan pravni okvir za zapošljavanje osoba s invaliditetom

Rezultat 1.3: Izvršene izmjene i dopune Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba u smislu jačanja uloge posredovanja u zapošljavanju i veće efikasnosti JSZ

Poseban cilj 2: Proširiti APTR-ove, kao i poboljšati njihovu efikasnost i kvalitetu

Rezultat 2.1: Primijenjen novi model usluga i poboljšana učinkovitost službi za zapošljavanje

Rezultat 2.2: Uvedeno profiliranje nezaposlenih osoba

Rezultat 2.3: Uvedena Međunarodna standardna klasifikacija zanimanja (ISCO) u JSZ

Rezultat 2.4: Poslodavci više koriste JSZ kao kanal za zapošljavanje

Rezultat 2.5: FZZZ priprema redovite ankete o potrebama poslodavaca za vještinama i analize tržišta rada

Rezultat 2.6: Uspostavljena potpuno funkcionalna internetska platforma za pretraživanje upražnjenih radnih mjesta i osoba koje traže posao

Rezultat 2.7: Uspostavljene su bliske komunikacijske veze između JSZ i agencija koje se bave promicanjem izravnih stranih ulaganja

Rezultat 2.8: Koriste se sofisticiraniji kanali za komunikaciju s nezaposlenima

Rezultat 2.9: Proširena i poboljšana uloga JSZ u profesionalnom usmjeravanju

Rezultat 2.10: Povećan obuhvat, bolje usmjeravanje i učinkovitije APTR

Rezultat 2.11: Razvijen standardizirani sistem praćenja i evaluacije (P&E) APTR i veće korištenje činjenica u kreiranju politika

Rezultat 2.12: Prošireni postojeći i uvedeni novi programi obuke

Rezultat 2.13: Uvedena shema volontiranja za osobe sa srednjom i visokom stručnom spremom

Poseban cilj 3: Promicati zapošljavanje najranjivijih grupa

Rezultat 3.1: Uvedeni paketi usluga i APTR, kao i uključivanje inkluzivnosti u potporu onima koji se najteže zapošljavaju

Rezultat 3.2: Uvedene su AMTR posebno prilagođene nezaposlenim osobama s invaliditetom

Rezultat 3.3: Poboľšana podrška zapošljavanju ranjivih osoba uvođenjem AMTR/programa koji podstiču socijalno poduzetništvo

Rezultat 3.4: Pilotiran program za aktiviranje mladih osoba koje nisu u obrazovanju, zaposlenju ili obuci

Na osnovu predloženog skupa aktivnosti ukupni trošak Strategije za četverogodišnji period trebao bi iznositi cc 23.840.000 KM. Ovaj trošak međutim ne uključuje nikakvu promjenu u zapošljavanju osoblja JSZ što bi moglo biti potrebno s obzirom na veliki fokus Strategije na poboljšanje usluga i mjera JSZ. Prosječni trošak godišnje iznosi

oko 0,03% BDP-a (ukupni trošak iznosi 0,12% BDP-a u 2016. godini). Od tih resursa, blizu 32% (7.600.000 KM) su sredstva iz Projekta podrške zapošljavanju Svjetske banke. Od ukupnih sredstava, oko 3.870.000 KM godišnje bit će usmjereno prema AMTR-ima što je oko 45% potrošnje za AMTR-ove iz 2016. godine.²⁴

U nastavku se daje prikaz detaljnog opisa aktivnosti koje će voditi ka postizanju ishoda i ciljeva. Prilog 1 Strategije predstavlja Matricu ishoda, rezultata i aktivnosti.

Cilj 1: Kreirati poticajno pravno okruženje za jačanje uloge posredovanja u zapošljavanju i učinkovitu politiku zapošljavanja

Rezultat 1.1: Donesen novi Pravilnik o evidencijama o oblasti zapošljavanja radi poboljšanja evidencije nezaposlenih osoba u kojima će se voditi nezaposlene osobe koje aktivno traže posao i ostale nezaposlene osobe

Veliki broj nezaposlenih osoba prijavljen je na evidenciju samo radi ostvarivanja drugih prava, što se posebno odnosi na ostvarivanje prava na zdravstveno osiguranje po osnovu nezaposlenosti. Iako bi dugoročni cilj trebao biti usmjeren na izmještanje prava na zdravstveno osiguranje gdje ono resorno pripada, tj. pod ingerencije sektora zdravstva, neizvjesno je kada će biti postignut politički konsenzus i pravni okvir u vezi sa ovim ciljem. Iz tog razloga predviđeno je alternativno rješenje koje podrazumijeva reorganizaciju sistema vođenja evidencija čime će se omogućiti da JSZ svoje kapacitete usmjere ka osnovnoj nadležnosti u pogledu posredovanja u zapošljavanju i individualnom savjetovanju o tržištu rada. U navedenom smislu trebalo bi donijeti novi Pravilnik o evidencijama o oblasti zapošljavanja koji bi predvidio vođenje osnovne evidencije o nezaposlenim osobama, te vođenje posebne evidencije o nezaposlenim osobama kojima je prijava službi za zapošljavanje uvjet za ostvarivanje drugih prava, kao i vođenje posebne evidencije o nezaposlenim osobama koje učestvuju u aktivnostima u pogledu aktivnog traženja posla. Na ovaj način omogućit će se razdvajanje osoba koja su na evidenciji radi traženja posla i onih koji su prijavljeni samo radi ostvarivanja drugih prava. Uspostavljanje evidencija/baza podataka nezaposlenih u kome bi se odvojeno vodile nezaposlene osobe koje aktivno traže posao i ostale nezaposlene osobe preduslov je učinkovitog posredovanja JSZ, kao i za uspješne APTR.

Nadležne institucije: Ministarstvo

Rok: Pravilnik o evidencijama o oblasti zapošljavanja donesen u 2018. godini

Rezultat 1.2: Poboljšan pravni okvir za zapošljavanje osoba s invaliditetom

Osobe s invaliditetom jedna su od najranjivijih kategorija nezaposlenih osoba, sa slabim mogućnostima da pronađu posao na slobodnom tržištu rada. Federacija je ojačala svoja nastojanja u promociji zapošljavanja osoba s invaliditetom, zajedničkim naporima nekoliko institucija, uglavnom unutar Specifičnog cilja 6 Strategije za poboljšanje prava i položaja osoba s invaliditetom u Federaciji 2016.-2021.

²⁴ Strategija ne uključuje sve AMTR-ove koje se trenutno provode, već one koje trebaju neka poboljšanja u dizajnu i / ili isporuci, programe obuke i one koji se usredotočuju na nezaposlene osobe u nepovoljnom položaju.

Zapošljavanje i samozapošljavanje osoba s invaliditetom također se promovira kroz projekte i aktivnosti Ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta (MRPO), koje u finansiranju daje prioritet preduzećima koja su u vlasništvu ili koja zapošljavaju osobe s invaliditetom.

Međutim, od 2010. godine kada je usvojen Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom²⁵, iskustvo i provođenje su ukazali na potrebu za nekim promjenama i boljem reguliranju ovog područja. Stoga će Ministarstvo pripremiti izmjene i dopune Zakona (po potrebi donijeti podzakonske akate), kako bi se otklonilo svako ograničenje i potaklo zapošljavanje ili samozapošljavanje osoba s invaliditetom (ali riješili i drugi elementi relevantni za ostale aspekte u vezi s pravima i životom invalidnih osoba).

Nadležne institucije: Ministarstvo

Rok: Izmjene i dopune Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom usvojene u 2019. godini.

Rezultat 1.3. Izvršene izmjene i dopune Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba u smislu jačanja uloge posredovanja u zapošljavanju

Oblast zapošljavanja u Federaciji potrebno je reformisati iz više razloga. Naime, europski put BiH zahtjeva od tržišta rada veću mobilnost, a od službi za zapošljavanje veću efikasnost u pogledu podsticanja nezaposlenih osoba da kroz programe obuke jačaju svoje sposobnosti u cilju bržeg pronalaska posla. Shodno navedenom neophodno je predvidjeti izmjene i dopune Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba koji bi trebao odgovoriti na neke od izazova s kojima se suočavaju službe za zapošljavanje kad je u pitanju visoka stopa nezaposlenosti u Federaciji.

Predmetne izmjene treba da omoguće pravednije i efikasnije naknade za nezaposlene, koje bi se vezivale za uplatu doprinosa i neto plaću svake nezaposlene osobe, a ne za prosječnu neto plaću u Federaciji, čime bi doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti dobili puni smisao, a regulativa postepeno uskladila sa rješenjima u RS i Brčko Distriktu, kao i najboljim praksama zemalja regije. Također, definicija nezaposlene osobe trebala bi se više uskladiti sa definicijom Međunarodne organizacije rada (ILO).

Nadležne institucije: Ministarstvo

Rok: Izmjene i dopune Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba usvojene usvojene u 2018. godini.

²⁵ Službene novine br. 9/2010.

Cilj 2: Proširiti APTR-ove, kao i poboljšati njihovu efikasnost i kvalitetu

Rezultat 2.1: Primijenjen novi model usluga i poboljšana učinkovitost službi za zapošljavanje.

Uspostavit će se novi model usluga s jasnim razlikama između administrativnih službenika i savjetnika, kao i nove procedure rada s nezaposlenima (za svaku fazu evidentiranja nezaposlenih). Novi model usluge će definisati opise poslova službenika, odrediti potrebne uvjete rada i broj osoba nužnih za obavljanje svih potrebnih aktivnosti, kao i druga pitanja važna za organizaciju i rad JSZ. On će tražiti načine kako da se smanji administrativno opterećenje zaposlenika i otvori prostor za individualno savjetovanje i podršku.

Osim toga, pripremit će se Priručnik o procedurama koji detaljno opisuje sve radne procedure, kao što su evidentiranje radnika, početni intervju, profiliranje, savjetovanje, kontakte s poslodavcima, itd. Priručnik će se na jednak način primjenjivati u svim uredima JSZ (regionalnim, općinskim, kantonalnim) i od strane svakog uposlenika JSZ-a. Na osnovu niza pokazatelja / procedura razvijenih u okviru Projekta podrške zapošljavanju Svjetske banke uspostaviti će se sistem mjerenja uspješnosti svakog ureda za zapošljavanje.

Nadležne institucije: Ministarstvo, FZZZ, JSZ

Rok: U ovom rezultatu postoje dva srednja ishoda. Prvi je razvoj novog modela usluga koji će se dovršiti u toku 2018.-2019. godine. Drugi je Protokol o uslugama (ili Priručnik o procedurama), koji će se dovršiti 2019. godine (u tom će vremenskom razdoblju biti testirani i u nekoliko kantonalnih i općinskih ureda za zapošljavanje). Tijekom 2019. -2020.godine, novi model usluga i protokoli provodit će se u svim JSZ.

Rezultat 2.2: Uvedeno profiliranje nezaposlenih osoba

Sistem profiliranja uspostavlja se radi razvijanja profila nezaposlenih osoba zasnovanog na njihovoj zapošljivosti, te svaku nezaposlenu osobu svrstava u kategoriju bilo lako, srednje ili teško zapošljivih. Profiliranje će se zasnivati na specifičnoj metodologiji profiliranja, a provodit će se putem intervjua / upitnika kojim se prikupljaju detaljne informacije o nezaposlenim osobama na osnovu postojećih saznanja o faktorima rizika za zapošljavanje. Pomenuti sistem će pružiti podršku zaposlenicima JSZ u smislu boljeg procjenjivanja potreba osoba koje traže posao. Profiliranje nezaposlenih osoba također će poboljšati usmjeravanje APTR i savjetovanja, budući da će biti usmjereni prema onima kojima je podrška najpotrebnija. Ovo profiliranje također će omogućiti individualiziranu podršku osobama koje se teško zapošljavaju i ranjivim skupinama kao prioritet (npr. osobe s nižim obrazovanjem, mladi u riziku, osobe s invaliditetom). Javne službe za zapošljavanje će pripremiti individualne planove zapošljavanja (IPZ) za zapošljavanje za svaku nezaposlenu osobu, koja je klasificirana kao osoba koja se teško zapošljava.

Nadležne institucije: FZZZ, JSZ

Rok: Prvi korak je izrada metodologije profiliranja i alata za profiliranje (upitnik) što će se učiniti u 2018. godini. Nakon što se kadrovi JSZ osposobe u profiliranju, profiliranje će se postupno provoditi u 2019. godini, pri ponovnom evidentiranju već evidentiranih nezaposlenih osoba i svih novih sudionika (nezaposlene osobe koje aktivno ne traže posao se neće profilirati). Priprema IPZ-a za osobe koje se teško zapošljavaju dovršit će se tokom 2019-2020.godine.

Rezultat 2.3: Uvedena Međunarodna standardna klasifikacija zanimanja (ISCO) u JSZ

JSZ treba poboljšati kvalitetu prikupljenih podataka (i učiniti ih dostupnim) o karakteristikama osoba koje traže posao i karakteristikama upražnjenih radnih mjesta, kako bi olakšala i ubrzala svoju ulogu posredovanja (posredovanja u zapošljavanju). Trenutačno, JSZ prikuplja informacije o različitim karakteristikama osoba koje traže posao, ali ne prikuplja podatke o zanimanju ili prethodnom zanimanju. Kad objavljuje podatke o osobama koje traže posao, pod zanimanjem podrazumijeva mješavinu obrazovanja i nivo kvalifikacija. Međutim, to dvoje imaju vrlo različita značenja. Ono što je poslodavcima važno prilikom traženja radnika je zanimanje, a manje je važna postignuti nivo obrazovanja. U tom smislu, JSZ bi trebala u svoj svakodnevni rad uvesti Međunarodnu standardnu klasifikaciju zanimanja (ISCO) (klasifikaciju već koristi Federalni zavod za statistiku, u ARS-u). Klasifikacija će se koristiti i za upražnjena radna mjesta, od kojih je svako klasificirano prema zanimanju za koju traže radnika(e). Ova promjena u prikupljanju i pružanju informacija može ubrzati posredovanje i doprinijeti boljem usklađivanju kvalitete između raspoloživih radnih mjesta i nezaposlenih radnika.

Nadležne institucije: Ministarstvo, FZZZ i JSZ

Rok: Klasifikacija će se primjenjivati od kraja 2018. godine. Potom će je JSZ primjenjivati na svako evidentirano upražnjeno radno mjesto i svake tek evidentirane osobe koja traži posao (ili pri ponovnom evidentiranju osobe koja traži posao).

Rezultat 2.4: Poslodavci više koriste JSZ kao kanal za zapošljavanje

Podaci iz Analize tržišta rada JSZ-a pokazuju da se mali broj poslodavaca oslanja na posredovanje JSZ pri zapošljavanju radnika. JSZ trebaju ojačati saradnju s poslodavcima i promovirati se kao učinkovit kanal za zapošljavanje. Ako JSZ dobiju veći udio na tržištu, bit će u boljoj poziciji da pruži više mogućnosti za zapošljavanje nezaposlenih, posebno onih ranjivih, za koje u suprotnom postoji vrlo mala vjerojatnoća da će sami pronaći zaposlenje. U Federaciji ne postoji zakonska obaveza poslodavaca da prijavljuju upražnjena radna mjesta JSZ, međutim ako se JSZ promoviraju kao brz i jeftin kanal za zapošljavanje, njihov će se tržišni udio povećati. Kako bi se to postiglo, poduzet će se sljedeće aktivnosti: i) izradit će se nova metodologija za pristup poslodavcima (uglavnom vezana za više poziva i posjeta poslodavcima), ii) unaprijediti online usluga radi povećanja broja evidentiranih upražnjenih radnih mjesta, i iii) olakšati otvaranje i popunjavanje novih radnih mjesta pružanjem usluga u vezi s ljudskim resursima prilagođenih poslodavcima (pojačane usluge posredovanja).

Nadležne institucije: FZZZ, JSZ

Rok: Nova metodologija za pristup poslodavcima će se izraditi do kraja 2018. godine, a zatim će se odmah primijeniti. Do kraja 2019. godine će se razviti poboljšane internetske usluge, jer će uključivati neke konkursne postupke za informatičku podršku. Ove dvije aktivnosti i poboljšano posredovanje pokazat će rezultate u 2020. i 2021. godini.

Rezultat 2.5: FZZZ priprema redovite ankete o potrebama poslodavaca za vještinama i analize tržišta rada

Kantonalne službe za zapošljavanje redovno će prikupljati informacije i objavljivati godišnje izvještaje o potrebi za vještinama. Službe će koristiti sličan upitnik / anketu postojećeg istraživanja tržišta rada koje je pripremio FZZZ, ali će se poboljšati i prikupljati informacije o kratkoročnim i srednjoročnim potrebama za radnicima i vještinama (6-12 mjeseci) na kantonalnom nivou. Postojat će dva proizvoda: kantonalne ankete o potrebama za vještinama (objavljene na njihovim internetskim stranicama), i anketa na entitetskom nivou, koji će biti sažetak kantonalnih anketa (koju priprema i objavljuje FZZZ). Ove informacije će se koristiti u sužbama za profesionalno usmjeravanje i savjetovanje (i objavljivati na web stranici www.abecedakarijere.ba), ali će također biti osnova za neke programe osposobljavanja unutar APTR-a. Ankete će se zasnivati na reprezentativnim uzorcima preduzeća u određenim kantonima (s većim naglaskom na većim preduzećima i rastućim sektorima privrede).

Nadležne institucije: FZZZ, JSZ

Rok: oktobar 2019. godine.

Rezultat 2.6: Uspostavljena potpuno funkcionalna internetska platforma za pretraživanje upražnjenih radnih mjesta i osoba koje traže posao

Internetska platforma će uključivati bazu podataka tražitelja zaposlenja i bazu podataka o upražnjenim radnim mjestima, te će biti interaktivna. Nazaposlene osobe, kao i osobe koje traže pormjenu zaposlenja, te poslodavci moći će tražiti posao / radnike putem platforme i uspostavljati direktne kontakte. To će pomoći JSZ da ispune jednu od svojih osnovnih funkcija - pružanje informacija – uz male troškove. Radnici koji se lako zapošljavaju uglavnom će imati koristi od ove usluge, kao i poslodavci. Poslodavci mogu zatražiti dodatne usluge od JSZ, kao što su odabir potencijalnih kandidata. Postizanje ovog rezultata također će zahtijevati nadogradnju IT sistema u JSZ.

Nadležne institucije: FZZZ, JSZ

Rok: Kraj 2019.godine

Rezultat 2.7: Uspostavljene su bliske komunikacijske veze između JSZ i agencija koje se bave promocijom direktnih stranih ulaganja

Razvit će se sistem brze i direktne razmjene informacija između JSZ i Agencije za promociju stranih ulaganja (FIPA). JSZ bi trebala dobivati blagovremeno informacije o potrebama potencijalnih i postojećih stranih investitora za vještinama, i trebala bi brzo osigurati početne odabire potencijalnih zaposlenika ili, u slučaju da nezaposleni ne posjeduju takve vještine, specifičnu obuku za nezaposlene. U slučaju da su zahtijevane vještine specifične za određeno preduzeće, obuka će se sufinansirati, dok će u slučaju uopštenih vještina obuku platiti JSZ. Gdje je to moguće, obuka će se provoditi na poslu, u preduzećima certificiranim za pružanje obuke (u koordinaciji sa sistemom obrazovanja odraslih).

Nadležne institucije: FZZZ, FIPA, JSZ

Rok: Početak 2019. godine

Rezultat 2.8: Koriste se sofisticiraniji kanali za komunikaciju s nezaposlenima

JSZ bi trebale raditi na poboljšanju komunikacijskih kanala s nezaposlenim osobama, kao i sa poslodavcima, kako bi pružile bolje i blagovremene informacije o raspoloživim upražnjenim radnim mjestima i mogućnostima za sudjelovanje u APTR-u. U tom smislu, JSZ bi trebale povećati upotrebu različitih komunikacijskih kanala i osigurati individualno savjetovanje za nezaposlene osobe koje se teško zapošljavaju (na osnovu profiliranja). Komunikacijski kanali mogu uključivati: sms informacije (uglavnom za starije radnike koji rjeđe koriste internetske ili društvene mreže, društvene mreže (kao što su Instagram, Twitter, itd.) za nezaposlene mlade itd. Osim toga, razvit će se Android aplikacija koja će navoditi sva raspoloživa upražnjena radna mjesta (s mogućnošću odabira), a koja će također biti usmjerena na mlade. Ovi komunikacijski kanali su jeftini i mogu se pokazati učinkovitim.

Nadležne institucije: JSZ

Rok: Sredina 2018. godine

Rezultat 2.9: Proširena i poboljšana uloga JSZ u profesionalnom usmjeravanju

JSZ će koristiti rezultate istraživanja o potrebama poslodavaca za vještinama i izvještaje o trendovima na tržištu rada, radi jačanja njene uloge u profesionalnom usmjeravanju. Postojeća web stranica www.abecedakarijere.ba će se unaprijediti, kako bi potencijalni korisnici mogli dobiti informacije o mogućnostima za zapošljavanje, ali također mogli samostalno testirati svoje sposobnosti i optimalne, potencijalne karijere putem mreže (online), što će im pomoći da biraju obrazovanje, obuku ili radno mjesto koje im najviše odgovara. Nove i poboljšane izvještaje FZZZ će također objavljivati na ovoj internetskoj stranici. U budućnosti, ova se web lokacija može ponuditi i kao mobilna aplikacija, kako bi se više privukla mlađa populacija.

Nadležne institucije: FZZZ i JSZ

Rok: 2019.godina – potrebna IT nadogradnja i priprema online testova

Rezultat 2.10: Povećan obuhvat, bolje usmjeravanje i učinkovitije APTR

U APTR bi se trebale uvesti neke izmjene (prvenstveno program subvencioniranih plaća) kako bi se unaprijedio dizajn i usmjeravanje/ciljanje. Cilj će također biti povećanje komplementarnosti između posredovanja i APTR-a radi poboljšanja učinkovitosti programa subvencioniranih plaća (kao i obuke na radnom mjestu i samozapošljavanja). APTR će se poboljšavati svake godine na osnovu iskustva i rezultata iz prethodne godine (tokom četiri godine), i koristit će poboljšani sistem upravljanja informacijama.

Ciljne skupine će uključiti mlade, dugotrajno nezaposlene, one s nižom stručnom spremom, osobe starije od 40 godina i skupine u nepovoljnom položaju, dok su žene direktne ciljne grupe, jer su prekomjerno zastupljene u svakoj od tih ciljnih skupina. Osim toga, FZZZ će početi pripremati operativni plan za APTR od 2018. godine pa nadalje, na godišnjoj osnovi. To će povećati transparentnost u donošenju politika, pružit će neku "garanciju" da će se programi provoditi, a klijenti (i nezaposleni i poslodavci) imat će bolje informacije o planiranim mjerama. To će također poboljšati sinhronizaciju i komplementarnost mjera.

Nadležne institucije: FZZZ, JSZ

Rok: Godišnje, između 2018-2020.godine

Rezultat 2.11: Razvijen standardizirani sistem praćenja i evaluacije (P&E) APTR i veće korištenje činjenica u kreiranju politika

Trenutačno P&E aktivnih programa nastoji biti *ad hoc* i fokusira se samo na neposredne učinke (kao što je omjer sudionika koji su se zaposlili na kraju programa). Poboljšat će se sistemi upravljanja informacijama (SUI) za praćenje APTR-a i službe za zapošljavanje, kako bi pružili potrebne informacije za redovno poboljšavanje dizajna APTR (i posredovanja) i za evaluaciju APTR. Time će se izgraditi osnov za prikupljanje činjenica koje su nužne za poboljšanje APTR i posredovanje pri zapošljavanju u periodu provedbe, a kako bi: (a) omogućio razmjenu podataka između ureda za zapošljavanje i drugih institucija; (B) ponudio on-line usluge; (C) pratio usluge koje se nude osobama koje traže posao i poslodavcima; (D) uveo / pratio poslovanje podružnice; i (e) pratio i širio trendove na tržištu rada. To također zahtijeva povezivanje svih kantonalnih i općinskih službi za zapošljavanje, ali i drugih srodnih institucija za razmjenu podataka (primjerice, socijalna pomoć, primaoci poljoprivredne potpore itd.). Projekt će također poduprijeti provedbu evaluacije učinka.

Nadležne institucije: FZZZ i JSZ

Rok: 2019. godina

Rezultat 2.12: Prošireni postojeći i uvedeni novi programi obuke

Subvencioniranje plaća trenutno je osnov strukture APTR u Federaciji. Međutim, dijagnostika je pokazala da je jedan od glavnih problema na tržištu rada nizak nivo vještina, posebno kod evidentiranih nezaposlenih osoba. Programi obuke općenito manje koštaju od subvencioniranog zapošljavanja i samozapošljavanja (iako nisu nužno učinkovitiji) i vrlo su važni u slučajevima kada nezaposleni imaju niže kvalifikacije, ili kvalifikacije koje ne odgovaraju potrebama privrede. Stoga je važno povećati vrste ponuđenih programa obuke i njihov nivo, kako bi značajno prekvalificirale i ponovno obučile nezaposlene osobe s nižom stručnom spremom. S obzirom na ograničena finansijska sredstva, u narednom periodu JSZ mogu se fokusirati na provođenje niskobudžetskih programa obuke, kao što su programi pripreme za rad (u prostorijama JSZ, koji se razlikuju od programa pripreme za rad na poslu, koji se trenutno provodi) vještine traženja zaposlenja, životne vještine, informatičke vještine, strani jezici, itd., te programi osposobljavanja na poslu. Veći programi obuke u općim vještinama pomoći će u prevladavanju nekih nedostajućih vještina, ali će se također koristiti za testiranje aktivnosti nezaposlenih osoba koje traže posao (odbijanje sudjelovanja u programu može biti osnova za brisanje iz evidencije ili prebacivanje u evidenciju osoba koje nisu aktivne u traženju posla).²⁶ Osim toga ojačat će se komponenta obuke učesnika u programu za osnivanje preduzeća (start-up). Podršku onima koji pokreću poslovanje (start-ups) također treba poboljšati kroz program naknadne pomoći (pomoć na osnovu njihovih potreba, kao što je primjena nekih standarda, brendiranje proizvoda, korištenje dodatnih mogućnosti finansiranja, rast poslovanja, itd).

Nalazi anketa poslodavaca o nedostatku vještina (potrebe za vještinama) koristit će se za stvaranje kratkih i fleksibilnih, ad hoc modula obuke usmjerenih na nedostatne vještine (zanimanja i industrije s nedostatkom vještina) svake godine. Važno je da anketa o potrebama za vještinama prikuplja informacije o nedostatku specifičnih vještina, a ne samo općih ili mekih vještina (poslodavci češće prijavljuju ove posljednje, ali to nije veoma korisno za planiranje politike zapošljavanja). Moduli obuke će se verifikirati unutar sistema obrazovanja odraslih i rezultirati priznatim certifikatom. Gdje je moguće, potrebno je organizovati obuku na radnom mjestu, unutar preduzeća certificiranih kao pružatelja obuke (tj. povjeravanjem poslova vanjskim izvršiteljima umjesto JSZ). Na kraju programa, polaznici će tražiti zaposlenje na tržištu uz potporu JSZ. Uključivanje u programe će se vršiti na osnovu odabira kojeg obavlja osoblje JSZ (a ne javnim pozivima).

Nadležne institucije: FZZZ, JSZ

Rok: Započeti u 2018. godini s većim obukama u pripremama za rad, životnim vještinama i motivaciji, informatičkim vještinama i stranim jezicima; postepeno povećavati

²⁶ Ovi programi osposobljavanja u općim vještinama se trebaju provoditi izvan JSZ, ali s obzirom na finansijska ograničenja, pružat će se unutar JSZ tijekom provođenja ove Strategije.

Rezultat 2.13: Uvedena shema volontiranja za osobe sa srednjom i visokom stručnom spremom

Ovaj će se program provoditi za mlade ljude, koji su nedavno stekli diplome srednjoškolskih i visokoškolskih ustanova. On će pomoći mladima da steknu radno iskustvo, jer je nedostatak radnog iskustva jedno od glavnih ograničenja za njihovo zapošljavanje. JSZ će imati ulogu usklađivanja s poslodavcima koji su spremni preuzeti volontere i mlade ljude koji bi željeli učestvovati u programu. Program je sličan postojećem programu osposobljavanja na radnom mjestu, ali će se razlikovati u nekoliko aspekata: i) poslodavac neće imati obavezu zapošljavanja polaznika obuke (ali također ne može uzeti nove polaznike u narednih 12 mjeseci); i (ii) da će poslodavcu i polaznicima osigurati paušalni iznos (manji od onog u postojećem programu), a budući da nije radni odnos, neće uključivati uplaćivanje DSO-a (samo osiguranje za povrede na radu). Nakon završetka volontiranja, preduzeće koje se odluči zaposliti ih mogu koristiti subvencionirani program zapošljavanja.

Nadležne institucije: FZZZ, JSZ

Rok: kraj 2018. godine.

Cilj 3: Promocija zapošljavanje najranjivijih grupa

Iako će najranjiviji građani biti zastupljeni u posredovanju i APTR (na osnovu profiliranja i ciljanja), predviđaju se i neke dodatne aktivnosti koje će povećati njihove šanse za zapošljavanje. Osim toga, isplata sredstava s Projekta podrške zapošljavanju Svjetske banke uslovljena je povećanim zapošljavanjem mladih i nezaposlenih osoba koje su u nepovoljnom položaju.

Rezultat 3.1: Uvedeni paketi usluga i APTR, kao i uključivanje inkluzivnosti u potporu onima koji se najteže zapošljavaju.

S obzirom da dugotrajno nezaposleni i oni s nižom stručnom spremom obično imaju višestruke prepreke u zapošljavanju, jednokratna intervencija obično nije vrlo učinkovita u osiguravanju njihove integracije u tržište rada (tj. zapošljavanje). Dakle, na osnovu profiliranja i IPZ-ova, JSZ će ponuditi paket usluga i APTR-a koji će se ponuditi nezaposlenim osobama. Osim toga, te će se osobe pratiti duže vrijeme (sve dok on/ona ne bude zaposlen/a 12 mjeseci u kontinuitetu). Integrirane mjere mogu uključivati savjetovanje, obuku i subvencionirano zapošljavanje.

Nadležne institucije: FZZZ, JSZ

Rok: Aktivnosti u okviru ovog rezultata provodit će se nakon uvođenja profiliranja i zasnivat će se na IPZ-ima.

Rezultat 3.2: Uvedene su AMTR posebno prilagođene nezaposlenim osobama s invaliditetom

Uvesti posebno prilagođene kurseve stručnog osposobljavanja za nezaposlene osobe s invaliditetom. JSZ će osmisliti 2-3 edukacije stručnog osposobljavanja koji će odgovarati radnom kapacitetu i sposobnosti evidentiranih nezaposlenih osoba s invaliditetom, u skladu sa potrebama tržišta rada (a potencijalno i potrebama socijalnih preduzeća). Po završetku edukacije, nezaposleni će se uključiti u program subvencioniranog zapošljavanja, ali subvencija za ovu kategoriju nezaposlenih će biti 30% veća nego za ostale kategorije nezaposlenih. Gdje je moguće, nezaposlene osobe s invaliditetom će se dobiti podršku za pokretanje poslovanja (npr. u obrtu), opet, uz nešto veću finansijsku potporu od one opće.

Posvećenost većem zapošljavanju osoba s invaliditetom odrazit će se na specifične mjere i aktivnosti na području zapošljavanja, uz intervencije u drugim sektorima društvenog i privrednog života. Podrška u zapošljavanju će se zasnivati na: i) subvencioniranju plaća za zapošljavanje osoba s invaliditetom koja su veća od redovnih za zapošljavanje, uz mogućnost da poslodavci koriste pomoć za prilagođavanje mjesta rada za osobe s invaliditetom; ii) u okviru redovnog programa za osnivanje preduzeća, nova preduzeća koja će biti okarakterisana kao socijalna preduzeća i / ili zapošljavati osobe s invaliditetom moći će koristiti dodatna sredstva (25% više od redovnog finansiranja za pokretanje poslovanja); i iii) unapređenje samozapošljavanja osoba s invaliditetom, uz posebne usluge potpore. Prva mjera se već provodi putem FPRZOI koji osigurava subvencioniranje plaća s bespovratnim sredstvima za prilagođavanje mjesta rada, i taj bi se program trebao nastaviti. Osim toga, mjera ii) će se provoditi bez potrebe za velikim promjenama u programu (osim jasnih kriterija i definicije socijalnog poduzetništva). Treća mjera / aktivnost je nova.

Novi program "Samozapošljavanje osoba s invaliditetom" će unaprijediti integraciju nezaposlenih osoba s invaliditetom u tržište rada pružajući im prilagođenu podršku koja im je potrebna kako bi pokrenuli vlastiti posao. Projekt će se provoditi u uskoj saradnji s organizacijama civilnog društva i udruženjima osoba s invaliditetom. U prvoj fazi, unutar programa će se razvijati provodivi modeli za ekonomsku uključenost osoba s invaliditetom. Model će se potom pilotirati u svrhu testiranja. U ovoj prvoj fazi od ključne važnosti je odgovarajuća informacijska komunikacija s osobama s invaliditetom, tj. koja omogućuje osobama s vidnim, slušnim i govornim poteškoćama pristup svim informacijama koje su im potrebne, da bi imale koristi od programa samozapošljavanja. Odabrani pojedinci će prije započinjanja poslovanja (i primanja sredstava) dobiti nekoliko usluga od JSZ, kao što su: individualizirane konsultantske i mentorske usluge (osoba s invaliditetom i članova njihovih porodica), obuka u poslovnim vještinama, razvoj poslovnih planova. Svako novo preduzeće će imati priliku odmah zaposliti još dvije osobe, kroz program subvencioniranih plaća.

Nadležne institucije: FZZZ, JSZ, Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom

Rok: 2019-2020.godina.

Napomena: Aktivnosti unutar ovog rezultata provodit će se nakon uvođenja profiliranja i zasnivat će se IPZ-ima.

Rezultat 3.3: Poboljšana podrška zapošljavanju ranjivih osoba uvođenjem AMTR/programa koji podstiču socijalno poduzetništvo

Strategija ima za cilj razvoj poticajnog okruženja na centralnom i lokalnom nivou, uključujući i institucije vezane uz socijalno poduzetništvo. Ti će napori biti usmjereni na sljedeća područja:

- Srednjoročno planiranje uključivanja socijalno isključenih kategorija u aktivno tržište rada razvojem socijalnog poduzetništva. Ovom mjerom bi se obavezali nadležni organi na svim nivoima vlasti u BiH da izrade i osiguraju provedbu srednjoročnih planova za uključivanje socijalno isključenih kategorija u aktivno tržište rada kroz socijalno poduzetništvo. Planovi trebaju biti kompatibilni s razvojnim dokumentima i Strategijom zapošljavanja FBiH.
- Za uključivanje socijalno isključenih kategorija u aktivno tržište rada potrebno je osigurati podršku socijalnom poduzetništvu kao jednom od oblika zapošljavanja koje pruža velike mogućnosti za zapošljavanje ovih kategorija. Sistem podrške treba razviti prvenstveno na lokalnom nivou vlasti, kao i na ostalim nivoima gdje se osniva i odvija socijalno poduzetništvo. Sistem podrške treba da se sastoji od niza mjera kojima se pojednostavljaju administrativne usluge, finansijska podrška i olakšice. Iskustva zemalja EU u ovom pogledu mogu biti od velike koristi.

Nadležne institucije: MRPO, MRSP, FZPR, MPVŠ, MF, FZZZ, JSZ

Rok: 2018-2021

Rezultat 3.4: Pilotiran program za aktiviranje mladih osoba koje nisu u obrazovanju, zapošljavanju ili obuci

Uvesti pilot program za aktiviranje mladih osoba koje nisu u obrazovanju, zapošljavanju ili obuci (NOZO). Iako kategorija NOZO nije u direktnoj nadležnosti JSZ (budući da nisu evidentirani kao nezaposlene osobe), demografski pritisci u zemlji nameću hitnu potrebu za aktiviranjem tih mladih ljudi. Ovaj program provodit će se putem lokalnih organizacija mladih koje će biti nadležne za mobilizaciju mladih ljudi koji nisu zaposleni ili nisu u obrazovanju, i održavanje motivacijskih radionica za njih. Oni koji će se eventualno prijaviti JSZ (što znači, početi aktivno tražiti posao) imat će prioritet za uključivanje u neku vrstu APTR-a. Program će se najprije pilotirati u nekoliko lokalnih zajednica koje imaju jake organizacije mladih. Na osnovu rezultata on se tada može rasprostraniti širom zemlje.

Nadležne institucije: FZZZ, JSZ

Rok: 2018.godina.

7. Praćenje i provođenje

Provođenje i praćenje ciljeva i aktivnosti provodit će se kako slijedi:

- Ministarstvo će u koordinaciji s FZZZ, po potrebi, pripremati akcijske planove koje će potom odobravati Vlada Federacije;
- S obzirom na veliku usmjerenost Strategije na APTR i posredovanje, FZZZ će u saradnji s kantonalnim službama za zapošljavanje pripremati godišnje operativne planove za aktivne programe i usluge (oslanjajući se na raspoloživa sredstva);
- Ministarstvo će u skladu sa svojim nadležnostima pratiti provođenje Strategije;

Provođenje i praćenje ciljeva i aktivnosti provodit će se na bazi indikatori razvijene u Matrici ishoda, rezultata i aktivnosti (u Prilog 1). Indikatori označavaju vrstu i stepen promjena koje se neposredno ostvaruju kroz realizaciju programa, projekata i razvojnih ciljeva, a služe kao kvalitativni i kvantitativni pokazatelj nivoa ostvarivanja utvrđenih ciljeva razvoja, odnosno realizacije programa ili projekata.

8. Izvori finansiranja

Sredstva za provedbu ove Strategije i za finansiranje njezinih strateških ciljeva osigurat će se kroz:

- budžet Federacije;
- budžet BiH;
- budžeti lokalnih zajednica;
- Projekt potpore zapošljavanju Svjetske banke;
- pretpristupna sredstva EU, blagovremenom pripremom i imenovanjem odgovarajućih projekata;
- zajmovi za razvoj;
- donatorskih sredstava i projekata usmjerenih na prioritete definisane u okviru ove Strategije.

Ova strategija također će pomoći vlastima da ostvare dodatnu podršku donatora, u određenim područjima, uglavnom za zapošljavanje mladih i žena. Matrica ishoda, rezultata i aktivnosti u Prilogu 1 Strategije daje detaljne finansijske izračune i izvore finansiranja

Prilog 1 Matrica ishoda, rezultata i aktivnosti

Poseban cilj 1		Pokazatelj za mjerenje postignuća ciljeva		Osnovica	Cilj 2021	
Kreirati potpajno pravno okruženje za jačanje uloge posredovanja u zapošljavanju i učinkovitu politiku zapošljavanja		1. Donesen novi Pravilnik o evidencijama u oblasti zapošljavanja radi poboljšanja evidencije nezaposlenih osoba		0	Uspostavlje na baza podataka	
		2. Poboljšan pravni okvir za zapošljavanje osoba s invaliditetom		0	izmijenjeni propisi	
		3. Izvršene izmjene i dopune Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba u smislu jačanja uloge posredovanja u zapošljavanju i veće efikasnosti JSZ		0	Izmijenjen propis	
		Razdoblje	Osnovica	Ciljevi	Nadležne institucije	Sredstva
Rezultat 1.1: Donesen novi Pravilnik o evidencijama u oblasti zapošljavanja radi poboljšanja evidencije nezaposlenih osoba						
Aktivnost 1.1.1. Pripremiti i donijeti Pravilnik o evidencijama u oblasti zapošljavanja		Tokom 2018	Ne	Da	MRSP	0
Aktivnost 1.1.2. Koristiti više komunikacijskih kanala radi informiranja nezaposlenih o promjeni		Započeti sredinom 2018	Ne	Da	FZZZ, kantonalne službe za zapošljavanje	KM 20.000 za novinske oglase
Aktivnost 1.1.3. Započinjanje s prikupljanjem pisanih izjava nezaposlenih kada se registiraju ili ponovno registiraju		Započeti sredinom 2018	Ne	Da	Uredi za zapošljavanje	0
Rezultat 1.2: Poboljšan pravni okvir za zapošljavanje osoba s invaliditetom						
Aktivnost 1.2.1. Usvojene izmjene i dopune Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom i odgovarajućih podzakonskih ili općih akata		2019.	Da	Da	MRSP	0

Rezultat 1.3: Izvršene izmjene i dopune Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba u smislu jačanja uloge posredovanja u zapošljavanju i veće efikasnosti JSZ				
Aktivnost 1.3.1. Usvojene izmjene i dopune Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba u smislu jačanja uloge posredovanja u zapošljavanju i veće efikasnosti JSZ	2018	Ne	MRSP	
Posebani cilj 2 Proširiti APTR-ove, kao i poboljšati njihovu efikasnost i kvalitetu	Pokazatelji za mjerenje postignuća ciljeva			
	1 Udio evidentiranih nezaposlenih osoba koje su posredovanjem JSZ dobile redovno zaposlenje			Osnovica 15%
	2 Postotak nezaposlenih osoba koje su prošle posao nakon sudjelovanja u APTR-u			80%
	3 Postotak nezaposlenih osoba koje su još uvijek zaposlene nakon godine dana od sudjelovanja u APTR-ima			58%
	4 Udio zaposlenosti putem JSZ u ukupnom novom zapošljavanju			10%
	5 Udio upraznjenih radnih mjesta popunjenih posredovanjem JSZ u ukupnim upraznjenim radnim mjestima za koje je zatraženo posredovanje JSZ			0
	6 Broj novih poslodavaca koji surađuju sa JSZ			100
	7 Broj nezaposlenih osoba s nižim obrazovanjem (manje od srednje škole) koji imaju neki oblik obuke			400
8 Broj AMTR/programa koji podstiču socijalno poduzetništvo			0	
Razdoblje	Osnovica	Ciljevi	Nadležna institucija	Sredstva

Rezultat 2.1: Primijenjen novi model usluga i poboljšana učinkovitost službi za zapošljavanje						
Aktivnost 2.1.1. Uspostaviti novi model usluga i pripremljen Priručnik o postupcima (korištenjem SDC priručnika)		Do kraja 2018.	Ne	Da	MRSP, FZZZ, JSZ	0
Aktivnost 2.1.2. Obuka (certifikacija) savjetnika za nove postupke (metodologija upravljanja predmetima)		2018-2019	0	20% obučeno u 2017; 60% završeno do kraja 2018; 90% do kraja 2019	MRSP, FZZZ, JSZ	KM 30,000 (organizacija obuke)
Aktivnost 2.1.3. Pripremiti bodovnu karticu zasnovanu na metodologiji Svjetske banke za svaki ured za zapošljavanje		2018-2019	Postaviti osnovicu	10% poboljšanje prosječne izvedbe/bodovanja svake godine	FZZZ, JSZ	
Rezultat 2.2: Uvedeno profiliranje nezaposlenih osoba						
Aktivnost 2.2.1. Pripremiti metodologiju profiliranja i upitnik koji se temelji na glavnim faktorima rizika		Decembar 2018	Ne	Da	FZZZ	0
Aktivnost 2.2.2. Obučiti savjetnike (case workers) u profiliranju nezaposlenih		Decembar 2018	0	100% obučeno u decembar-februar	JSZ	KM 20,000
Aktivnost 2.2.3. Započeti profiliranje pri registraciji ili nakon ponovne registracije (dati detaljni izračun vremena potrebnog za "proizvodnju" jednog profila)		Januar 2019	0	8,000 profilirano mjesečno	JSZ	0
Aktivnost 2.2.4. Pripremiti individualne akcijske planove za sve teško zapošljive nezaposlene osobe		2018-2021	0	10,000 u 2018; 15,000 u 2019; 20,000 u 2020; 20,000 u 2021	JSZ	0
Rezultat 2.3: Uvedena Međunarodna standardna klasifikacija zanimanja (ISCO) u JSZ						
Aktivnost 2.3.1. Federalni zavod za statistiku pomaže uredima za zapošljavanje da provode ISCO-88		Kraj 2018	Ne	Da	FZZZ, FZS	0
Aktivnost 2.3.2. Uredi za zapošljavanje počeli koristiti nove klasifikacije zanimanja za evidentiranje nezaposlenih		2018-2019	Ne	Da	JSZ	0
Aktivnost 2.3.3. Uredi za zapošljavanje evidentiraju upražnjena radna mjesta i po zanimanju koristeći ISCO-88		2018-2019	Ne	Da	JSZ	0
Rezultat 2.4: Poslodavci više koriste JSZ kao kanal za zapošljavanje						
Aktivnost 2.4.1. Uvesti metodologiju za informiranje poslodavaca		Do kraja 2018	Ne	Da	FZZZ	0
Aktivnost 2.4.2. Povećati broj kontakata s poslodavcima temeljen na novoj metodologiji		2018-2021	Postaviti osnovicu u 2018	15% povećanje u odnosu na osnovicu; 10% povećanje u	JSZ	0

				2019		
Aktivnost 2.4.3. Povećati broj upražnjenih radnih mjesta koja su prikupile JSZ	2018-2021	Postaviti osnovicu u 2018	5% povećanje u 2019 i 2020; 10% povećanje u 2021	JSZ		0
Aktivnost 2.4.4. Povećati broj prikupljenih upražnjenih radnih mjesta potpunjenih evidentiranim tražiteljima zaposlenja	2018-2021	Postaviti osnovicu u 2018	5% povećanje u 2019 i 2020; 10% povećanje u 2021	JSZ		0
Rezultat 2.5: FZZZ priprema redovne ankete o potrebama poslodavaca za vještinama i analize tržišta rada						
Aktivnost 2.5.1. Redovno provoditi anketu o potrebama poslodavaca za vještinama i pripremati izvješće (buduće potrebe za vještinama i nedostatka vještina)	2018	Ne	Da	FZZZ, JSZ		0
Rezultat 2.6: Uspostavljena potpuno funkcionalna internetska platforma za pretraživanje upražnjenih radnih mjesta i osoba koje traže posao						
Aktivnost 2.6.1. Izraditi internetski portal za posao koji će omogućiti interaktivno traženje i podudaranje radnih mjesta i oglasa za upražnjena radna mjesta	2019	Ne	Da	FZZZ, JSZ		KM 2,200,000 Svjetska banka
Rezultat 2.7: Uspostavljene bliske komunikacijske veze između JSZ i agencija koje se bave promicanjem izravnih stranih ulaganja						
Aktivnost 2.7.1. Uspostaviti sistem ranog upozorenja kako bi se prevladala nestašica vještina na temelju potreba trenutnih i potencijalnih izravnih stranih ulaganja	2019	Ne	Da	FZZZ, FIPA, JSZ		0
Rezultat 2.8: Koriste se sofisticiraniji kanali za komunikaciju s nezaposlenima						
Aktivnost 2.8.1. Eksperimentirati s korištenjem alternativnih komunikacijskih kanala za različite ciljane skupine	2018	Ne	Da	JSZ		0
Aktivnost 2.8.2. Izraditi Android aplikaciju za objavljena, upražnjena radna mjesta i mogućnost pretraživanja i odabira	2018	Ne	Da	JSZ		KM 30,000
Rezultat 2.9: Proširena i poboljšana uloga JSZ u profesionalnom usmjeravanju						
Aktivnost 2.9.1. Poboljšati i učiniti interaktivnom web stranicu www.abecedakarijere.ba , uključujući online samostalno testiranje sposobnosti, itd.	2018-2020	Ne	Da	FZZZ, JSZ		KM 200,000 u 2018
Rezultat 2.10 Povećan obuhvat, bolje usmjeravanje i učinkovitije APTR						

Aktivnost 2.10.1 Smanjiti troškove po radnom mjestu koje je otvoreno i zadržano u 12/24 mjeseci za mlade i nezaposlene u nepovoljnom položaju	2018-2021	6,000 KM (Bilo u eurima 3000) za posao zadržan nakon 12 mjeseci	Svake godine se troškovi smanjuju	FZZZ, JSZ	0
Aktivnost 2.10.2 Redizajnirati programe zasnovane na P&E godišnjem izvješću	2018-2021	0	1 program u 2017; 2 u 2018; 3 u 2019 i 4 u 2020	FZZZ, JSZ	0
Aktivnost 2.10.3. Pobojšati dizajn programa samozapošljavanja (s većom komponentom obuke) i posebno poduprijeti prioritetne sektore za osnivanje poduzeća	2018	0	Da	JSZ	Sredstva za podudaranje s financiranjem Svjetske banke
Rezultat 2.11: Razvijen standardizirani sistem praćenja i evaluacije (P&E) APTR i veće korištenje činjenica u kreiranju politika					
Aktivnost 2.11.1. Pobojšati sisteme upravljanja informacijama (SUI) i bolje povezati različite institucije za razmjenu podataka	2018-2020	0	2 programa u 2018; 3 u 2019 i 4 u 2020	FZZZ, JSZ	KM 3,000,000 (Svjetska banka)
Aktivnost 2.11.2. Godišnji izvještaji koji prate programe različitih podgrupa i daju preporuke za poboljšanje	2019	Ne	Da	FZZZ, JSZ	0
Rezultat 2.12: Prošireni postojeći i uvedeni novi programi obuke					
Aktivnost 2.12.1. Organizirati velike i jeftine obuke u osnovnim vještinama: pripremljenost mladih za rad, životne vještine, informatičke vještine i strani jezici	Početi u 2018	0	5,000 osoba u 2018; 7,000 u 2019-2021	JSZ	2018-200,000 KM; 2019-2021 KM 280,000
Aktivnost 2.12.2. Organizirati fleksibilne, ad hoc module obuke usmjerene na nedostatne vještine (zanimanja i industrije s nestašicom vještina) na temelju identificiranih prilika za zapošljavanje iz anketa poslodavaca	2018-2021	0	200 osoba godišnje	JSZ, sistem obrazovanja odraslih, VET škole	KM 400,000 godišnje
Aktivnost 2.12.3. Pružati obuku za sticanje vještina za samozapošljavanje i uspostavljanje i vođenje vlastitog preduzeća i u vještinama vezanim uz posao	Početi u 2018	0	1,000 osoba godišnje	JSZ	KM 40,000 godišnje

Rezultat 2.13: Uvedena shema volontiranja za osobe sa srednjom i visokom stručnom spremom		Početi u 2018		0	2,000 osoba godišnje	JSZ	KM 2,500,000 godišnje
Aktivnost 2.13.1. Organizirati program volontiranja za mlade osobe radi sticanja radnog iskustva, bez obveze poslodavaca da ih zapošljavaju po završetku programa		Poseban cilj 3		Pokazatelji za mjerenje postignuća ciljeva		Osnovica	Cilj 2021
Promicaju zapošljavanje najranjivijih grupa		1. Udio nezaposlenih osoba s invaliditetom uključenih u neki oblik APTR		13%		Godišnje povećanje za 2%	
		2. Postotak nezaposlenih osoba s invaliditetom koji su dobile zaposlenje nakon sudjelovanja u APTR-ima		Podaci		5%	
		3. Broj mladih koji nisu u obrazovanju, zaposlenju niti obuci koji se prijave kao nezaposleni		0		50 godišnje	
Rezultat 3.1: Uvedeni paketi usluga i APTR, kao i uključivanje inkluzivnosti u potporu onima koji se najteže zapošljavaju		Početi u 2019		0	1,000 godišnje	JSZ	0
Aktivnost 3.1.1. Teško zapošljive osobe će dobiti paket usluga i aktivnih programa koji se planiraju putem IPZ		Rezultat 3.2: Uvedene su AMTR posebno prilagođene nezaposlenim osobama s invaliditetom		Do kraja 2018		MRSP, FZZZ	0
Aktivnost 3.2.1. Pripremiti 3 posebna programa strukovnog osposobljavanja za nezaposlene osobe s invaliditetom i potvrditi ih kao dio sistema obrazovanja odraslih		0		3 programa izrađena i certificirana			
Aktivnost 3.2.2. Pružiti obuku pažljivo odabranim nezaposlenim osobama (na osnovu invaliditeta, prethodnog obrazovanja, zadržanim kvalifikacijama, itd.)		Prva polovina 2019		0	60 nezaposlenih osoba s invaliditetom godišnje	JSZ	KM 180,000 godišnje
Aktivnost 3.2.3. Ponuditi poslodavcima mogućnost subvencioniranja plaća obučeniim radnicima (subvencija za plaće je veća za 20% od redovite subvencije)		2019		0	60 obučeni osoba s invaliditetom	JSZ	
Aktivnost 3.2.4. Provesti novi program samozapošljavanja osoba s invaliditetom s uslugama podrške		2018-2020		0	50 novih preduzeća godišnje	JSZ	KM 400,000 godišnje
Aktivnost 3.2.5. Osigurati veća bespovratna sredstva osnivačima preduzeća koja su socijalna preduzeća ili zapošljavaju osobe s invaliditetom		2018-2020		0	20 novih preduzeća godišnje	JSZ	KM 150,000 godišnje

Rezultat 3.3: Poboļšana podrška zapošļavanju ranjivih osoba uvođenjem AMTR/programa koji podstiču socijalno poduzetništvo

Aktivnost 3.3.1. Lokalne vlasti projektiraju i provode srednjoročne planove za veće uključivanje ranjivih nezaposlenih osoba na tržište rada	2018-2020	0		FZPR, FZZ, MRSP, MRPO	0
Aktivnost 3.3.2. Povećati broj AMTR/programa koji podstiču socijalne poduzetništvo	2018-2020	0		MRSP, MRPO, MPVS, FZZ, MF, JSZ	KM 30,000 per year
Rezultat 3.4: Pilotiran program za aktiviranje mladih osoba koje nisu u obrazovanju, zapošļavanju ili obuci					
Aktivnost 3.4.1. Odabrati nekoliko općina s jakim organizacijama mladih	Tokom 2019	0	5 općina	JSZ	0
Aktivnost 3.4.2. Raditi na terenu kako bi pronašli mlade iz kategorije koja nije u obrazovanju, zaposlenju ili obuci i pokušajte ih motivirati da se uključe u tržište rada (bit će uključeni u redovite APTR)	Tokom 2019	0	75 mladih osoba	Organizacij e mladih, JSZ	Pronaći sredstva za finansiranje organizacij a mladih